

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

**SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
TOPLUMSAL CİNSİYET ROL TUTUMLARI İLE AKRAN
BASKISI YAŞAMA DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Alaattin ALTIN

Samsun

Mayıs-2018

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

**SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
TOPLUMSAL CİNSİYET ROL TUTUMLARI İLE AKRAN
BASKISI YAŞAMA DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Alaattin ALTIN

Danışman

Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI

Samsun

Mayıs-2018

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Alaattin ALTIN tarafından Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI Danışmanlığında hazırlanan Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları ile Akran Baskısı Yaşama Durumları Arasındaki İlişki başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından 08/05/2018 tarihinde yapılan sınav ile Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI, Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Danışman)

Üye : Dr. Öğrt. Üye. Birsen ALTAY, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Üye : Dr. Öğrt. Üye. Ayşegül ÖZCAN, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

ONAY

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

.... / /.....

Prof. Dr. Ahmet UZUN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca tez çalışmamın planlanması ve yürütülmesinde desteklerini esirgemeyen, akademisyenlik yolundaki çalışmalarımda güç aldığım danışman hocam Sayın Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI'ya,

Yüksek lisans derslerim boyunca bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım hocam Sayın Dr. Öğrt. Üye. Birsen ALTAY'a ve Sayın Dr. Öğrt. Üye. Nuran MUMCU'ya

Çalışmamın istatistiksel analizlerinin yapılmasındaki yardımlarından dolayı Sayın Dr. Öğrt. Üye. Naci MURAT'a,

Bu günlere gelmemde en çok emeği olan, canım annem Asiye ALTIN'a ve her zaman örnek aldığım babam Muzaffer ALTIN'a, ablam Neslihan ALTIN'a, biricik kardeşlerim Sevda Hatun ALTIN'a ve Nisa Nur ALTIN'a

Çalışmam boyunca daima bana destek olan ve beni hiç yalnız bırakmayan çok değerli eşim Ümmügülsüm ALTIN'a ve oğlum Muhammed Ali'ye sonsuz teşekkür ederim.

Bu tez Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü tezleri destekleme projeleri kapsamında PYO.SSY.1904.16.002 kodlu proje olarak desteklenmiştir.

ÖZET

Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları ile Akran Baskısı Yaşama Durumları Arasındaki İlişki

Amaç: Bu araştırma, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

Materyal ve Metot: İlişki arayan tanımlayıcı araştırma ilkelerine uygun olarak yapılan bu çalışma, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Eylül-Aralık 2016 tarihleri arasında öğrenim gören toplam 1115 öğrenci ile (evrenin %82,6'sı) yapılmıştır. Veri toplama araçları olarak; "Tanıtım formu", "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği" ve "Akran Baskısı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verileri değerlendirilirken; sayı, yüzdelik, Ki-Kare (X^2) testi, Kruskal Wallis (KW) ve Mann Whitney U testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $20,3 \pm 2,0$ (min-max=17-36) olup %82,9'u kadındır. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin oranı %35,8 iken, ebelik bölümü öğrencilerinin oranı %22,2, beslenme bölümü %26,2, sağlık yönetimi %5,1 ve sosyal hizmetler %10,8'dir. Tüm öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ölçeği toplam ortanca değeri 115 (min-max=34-158) olup öğrencilerin eşitlikçi tutuma sahip olduğu, akran baskısı ölçeği toplam ortanca değeri 42 (min-max=33-167) olup öğrencilerin üzerindeki akran baskısının düşük olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=0,007$; $p>0,05$). Akran baskısı ölçeği ile eşitlikçi cinsiyet rolü negatif yönlü zayıf düzey anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,068$; $p<0,05$).

Sonuç: Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları ve öğrencilerin üzerindeki akran baskısının düşük olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumların kazandırılmasına ve akran baskısı farkındalığının oluşturulmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Akran baskısı; Rol; Sağlık; Toplumsal cinsiyet

Alaattin ALTIN, Yüksek Lisans Tezi

Ondokuz Mayıs Üniversitesi - Samsun, Mayıs-2018

ABSTRACT

The Relationship Between Gender Role Attitudes of Faculty of Health Sciences Students and Situations of Peer Pressure Experience

Aim: This research was carried out with the aim of determining the relationship between the gender role attitudes of the students of Ondokuz Mayıs University, Samsun University Health Sciences Faculty and peer pressure situations.

Material and Method: This study, which was conducted in accordance with descriptive research principles, was conducted with a total of 1115 students (82.6% of the universe) from September to December 2016 at the Faculty of Health Sciences of Ondokuz Mayıs University, Samsun. As data collection tools; "Presentation form", "Gender Roles Attitude Scale" and "Peer Print Scale" were used. When research data are evaluated; number, percentage and Ki-Square (X^2) test, Kruskal Wallis (KW) and Mann Whitney U tests were used.

Results: The average age of the participants was 20.3 ± 2.0 (min-max=17-36) and 82.9% were females. While the ratio of students in nursing department is 35.8%, the ratio of students in midwifery department is 22.2%, nutrition department is 26.2%, health management is 5.1% and social services is 10.8%. The total median of the students' gender role attitudes scale was 115 (min-max = 34- 158) and the students had an egalitarian attitude. The peer scale had a median of 42 (min-max=33-167) respectively. There was no statistically significant relationship between students' gender role attitudes and peer pressure status ($r=0,007$; $p>0,05$). There is a meaningful relationship between peer scale and negative gender role ($r=-0,068$; $p <0,05$).

Conclusion: Students were found to have an egalitarian grip on gender roles and low peer pressure on students. Proposals have been developed to provide equitable attitudes towards gender roles and to raise awareness of peer-review in line with the results of the research.

Keywords: Peer pressure; Role; Health; Gender

Alaattin ALTIN, Master's Thesis
Ondokuz Mayıs University - Samsun, May-2018

SİMGELER ve KISALTMALAR

AAP	: American Academy Of Pediatrics
ABÖ	: Akran Baskısı Ölçeği
IPU	: International Parliamentary Union
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KW	: Kruskal Wallis test istatistiği
OMÜ	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
TCMEB	: Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı
TCRTÖ	: Toplumsal Cinsiyet Rol Tutum Ölçeği
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: United Nations Development Programme
WEF	: World Economic Forum
WHO	: World Health Organization
X²	: Ki-Kare Testi

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Soruları.....	5
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet: Temel Tanımlar	6
2.1.1. Cinsiyet (Sex)	6
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)	6
2.1.3. Cinsiyet Ayrımcılığı	7
2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	7
2.1.5. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet	8
2.2. Cinsiyet ve Roller.....	9
2.2.1. Cinsiyet ve Kimlik.....	9
2.2.2. Cinsiyet Kalıp Yargıları	9
2.2.3. Rol ve Statü	11
2.2.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	11
2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimini Etkileyen Faktörler	13
2.3.1. Aile	13
2.3.2. Okullar, Öğretmenler ve Ders Kitapları	14
2.3.3. Kardeş ve Arkadaş Grupları	14
2.3.4. Oyun ve Oyuncaklar.....	15
2.3.5. Kitle İletişim Araçları.....	15

2.4. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar	16
2.4.1. Psikanalitik Kuram	16
2.4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	17
2.4.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	18
2.4.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması	19
2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Üniversite	19
2.6. Dünyada ve Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet	20
2.7. Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı İle İlgili Toplumun Bilinçlendirilmesinde Hemşirelerin Rolü	22
2.8. Akran Baskısı	24
2.9. Okullarda Akran Baskısını Önlemede Hemşirenin Rolü	26
3. MATERYAL VE METOT	29
3.1. Araştırmanın Şekli	29
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	29
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	29
3.3.1. Araştırmanın Evreni	29
3.3.2. Araştırmanın Örneklemi	29
3.4. Araştırmanın Değişkenleri	29
3.4.1. Bağımlı Değişkenler	29
3.4.2. Bağımsız Değişkenler	30
3.5. Veri Toplanma Araçları	30
3.5.1. Tanıtım Formu	30
3.5.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	30
3.5.3. Akran Baskısı Ölçeği	32
3.6. Verilerin Toplanması	33
3.7. İstatistiksel Değerlendirme	33

3.8. Araştırmanın Etik Yönü	34
3.9. Araştırmanın Sınırlılıklar	34
4. BULGULAR.....	35
5. TARTIŞMA.....	49
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
6.1. Sonuçlar.....	56
6.2. Öneriler	57
KAYNAKLAR	59
EKLER	69
Ek-1 Tanıtım Formu.....	69
Ek-2 Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	71
Ek-3 Akran Baskısı Ölçeği.....	74
Ek-4 Etik Kurul Raporu	76
Ek-5 Kurum İzni	77
ÖZGEÇMİŞ	78

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

Cinsiyet (Sex), bireyin kadın veya erkek olarak gösterdiği biyolojik, fizyolojik, genetik özellikleri tanımlar (Cherry, 2005; Dökmen, 2017). Toplumsal Cinsiyet (Gender) ise, toplumsal yaşamda kadın ve erkeğin rollerini, statüsünü, görev ve sorumluluklarını, toplumun bireyi nasıl algıladığını ve toplumun bireyden beklentilerini ifade eder (Öngen ve Aytaç, 2013; Ersanlı ve Kumcağız, 2016). Kadın ya da erkek olmaya, bireyin içinde bulunduğu toplumun veya o toplumun sahip olduğu kültürün bireye yüklediği anlamları ve beklentileri kapsar (Ersoy, 2009). Cinsiyeti doğa belirlerken, toplumsal cinsiyeti kültür belirlemektedir. Toplumsal cinsiyet, biyolojik farklılıklar yüzünden meydana gelen değil, kadın ve erkek olarak toplumun bireyleri nasıl algıladığı, nasıl gördüğü, nasıl davrandığı ve nasıl düşünmesi gerektiğini beklediği ile ilgili bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Tunç, 2014). Sosyal yaşamda kadın ve erkekten beklenen rol ve sorumluluklarını ifade eden ve sosyal yapılanma sonucu meydana gelen toplumsal cinsiyet kavramı, toplumdan topluma ve zaman içinde farklılık göstererek değişebilmekte ve değiştirilebilmektedir (Ersoy, 2009; Öngen ve Aytaç, 2013).

Genel bir tanımla biyolojik cinsiyet doğmadan oluşan fizyolojik bir özelliktir; ancak doğumla birlikte öğretilmeye/ öğrenilmeye başlanılan ise toplumsal cinsiyettir. Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında ilişki olmakla birlikte birbirinden farklı kavramlardır (Demirbilek, 2007). Toplumsal cinsiyet algısı birçok faktörün etkisi ile oluşmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısı bireyleri yaşamının her döneminde farklı şekillerde de olsa etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet, bireyin yaşadığı toplumda ilk olarak aile üyelerindeki modellerin gözlenmesiyle oluşmaya başlamaktadır. Böylece kadın ve erkekler toplumsal cinsiyet kavramı içindeki normları, sosyalleşme süreci içinde öğrenmeye başlamaktadırlar. Toplumsal cinsiyet kavramı kadın ve erkek bireyler için toplumun uygun gördüğü fakat doğallıktan uzak yapay değer kalıplarına dikkat çekmektedir (Gürhan, 2010). Kadın ve erkek olma süreci, ev içinde başlayarak, kreşte, anaokulunda, okulda, sporda, ikili ilişkilerde, toplumsal kurumlarda, örgütlenmelerde, iş yaşamında ve hayatın her alanında devam etmektedir. Bu alanlar, cinsiyetin oluşturulması ve yeniden üretilmesinde önemli faktörlerdir çünkü rol farklılıklarının ve cinsiyet

ayrımlarının süreklilik göstermesi bu kurumlar sayesinde sağlanır (Çınar, 2005; Pehlivan, 2017).

Kadınlığın ve erkekliğin sosyal yaşamda ifade edilişi ve toplumun kültürel beklentileri toplumsal cinsiyet rolleri olarak tanımlanır. Kadın için uygun olduğu varsayılan davranışlara kadınsı, erkek için uygun olduğu varsayılan davranışlara ise erkeksi davranışlar veya hareketler denilmektedir. Kadınsı ve erkeksi roller, cinsiyetten bağımsız bir biçimde tanımlanır ve bireylerin yaşadıkları topluma veya kültüre göre değişebilmektedir (Dökmen, 2017).

Toplumsal cinsiyet eşitliğine bakıldığında, Dünya Sağlık Örgütü; cinsel eğilime ya da kimliğine bakılmadan her yaşta farklı kadın ve erkek grupları arasında eşitlik, sosyal anlamda kaynaklar, fırsatlar, ödüller ve haklardan tamamen eşit bir şekilde yararlanılması olarak tanımlamaktadır (WHO, 2011). Bireylerin bu haklardan yararlanmalarını engellemeye çalışma veya hükümsüz kılma amacını güden cinsiyete dayalı herhangi bir dışlanma veya kısıtlama toplumsal cinsiyet eşitsizliğini meydana getirmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin toplumun sağlığını olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Çoşkun ve Özdilek, 2012; Başar, 2017). Toplum sağlığının korunması, geliştirilmesi ve hastalık halinde tedavi edilebilmesi için toplumda, sağlık ekibine önemli görevler düşmektedir. Özellikle sağlık ekibi içerisinde önemli bir yeri olan hemşirelere toplum sağlığını korumak, yükseltmek ve hastalıkları önlemek için topluma kapsamlı bir sağlık hizmeti sunmaları nedeniyle daha fazla sorumluluk düşmektedir. Aynı zamanda hemşireler insanlar ile sürekli etkileşim ve iletişim halinde oldukları için toplumsal cinsiyet roller ile ilgili kalıp yargıları ve tutumları eşitlikçi bakış açısı yönünden şekillendirerek topluma benimsetilmesinde önemli bir sorumluluğa sahip olan sağlık profesyonelleridir. Hemşirelik mesleğinin temel amaçlarından biri bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyacı olduğu konularda danışmanlık ve eğitim hizmeti vermektir (Akın, 2007; Çoşkun ve Özdilek, 2012). Bu nedenle hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesi son derece önemlidir. Çünkü hemşirelerin toplumsal cinsiyet roller açısından eşitlikçi bir tutum benimsemeleri, hem hemşirelerin hizmet verdiği kadın ve erkek bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin eşitlikçi bakış açısı yönünde şekillenmesi hem de hemşirelik mesleğinin güçlenmesi yönünde yol gösterici olacaktır. Diğer yandan üniversite öğrenim gören öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesi, gelecek neslin eşitlikçi bir bakış açısına sahip olması ve toplumsal cinsiyet rollerinin

eşitlikçi bir biçimde şekillendirilmesi oldukça önemlidir (Yılmaz ve ark., 2009; Aylaz ve ark., 2014; Esen ve ark., 2017).

Toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini etkileyen faktörler arasında, aile, okullar, öğretmenler ve ders kitapları, kardeş ve arkadaş grupları, oyun ve oyuncaklar, kitle iletişim araçları bulunmaktadır. Arkadaş gruplarında sık görülen akran baskısı yaşanma durumu da toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini etkileyen gözardı edilmemesi gereken önemli faktörlerden biridir. Özellikle, bireyin davranış ve bilişsel yeteneklerinde oluşan değişiklikler dönemi olarak ifade edilen ergenlikte, akranların oluşturduğu bir grubun üyesi olmak ergen için oldukça önemlidir. Ergenlik döneminde dikkat edilmesi gereken bir durum, ergenin aileden uzaklaşarak akranları ile daha fazla zaman geçirmeye başlamasıdır (Burt ve Scott, 2002; Haotu ve Liao, 2003; WHO, 2011; Dökmen, 2017). Ergenliğe geçişte akranların etkisi diğer etkilere göre oldukça fazladır. Benzer yaşta, aynı eylemleri paylaşan ve oldukça yakın arkadaşlardan meydana gelen küçük gruplar akran grubu olarak tanımlanmaktadır. Akran grubu ergenlerin tesadüfen oluşturdukları bir grup değildir, grubu bir arada tutan birçok ortak özellik vardır. Bu özellikler; yaş, hobiler, yaygın ilgiler, ait olunan sosyal sınıf ve etnik yapı gibi özelliklerdir (Esen, 2003). Diğer yandan benzer değerlere ve geçmişe sahip ergenlerde aynı akran grubunda bulunabilirler (Totan ve Yöndem, 2007; Dökmen, 2017).

Bir grubun parçası haline gelmenin sonucunda elde edilen bazı yararlar aynı zamanda grup normlarına uyma konusunda da grup üyeleri üzerinde etkili baskılar meydana getirebilmektedir. Normlardan, grup üyesinin dikkatini çekecek şekilde sapmaların meydana gelmesi o kişiyi gruptan farklı davrandığı için farklı bir konuma getirecektir. Zamanla grup üyeleri sapmaların olduğu o kişiyi hizaya getirmek için baskılarını artırmaya başlayacaktır. Akran grubu üyeleri ile uyumlu olamama gruptan dışlanmaya bile yol açabilir. Bunun sonucunda ergen onaylamadığı davranışları bile bazı durumlarda akranları tarafından dışlanmamak için onaylamak zorunda kalacağı düşünülebilir. Ergenlik döneminde bağımsızlık elde etmek ergenin temel gelişim görevlerindedir. Bu dönemde yoğunlaşan kabul görme, bağlanma, ait olma gibi sosyal gereksinimler, ergenin tamamen akran grubunun kontrolüne girmesine sebep olabilir. Akran grubunun kontrolüne girme akran baskısını da beraberinde getirmektedir (Esen, 2003; Sargın ve Çetinkaya, 2010; Sarı ve Tekbıyık, 2012).

Santor, Messervey ve Kusumakar (2000) akran baskısını, bireyin dahil olduğu akran gruplarının faaliyetlerinde bireyin bu durumu onaylayıp onaylamamasına bakılmaksızın bir şeyi yapmak için bireye ısrar etmesi ve cesaretlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Clasen ve Brown (1985), akran baskısını, akran grubu üyesinin isteyip istememesinin önemli olmadığı bir şeyi yapmak istememesi veya bir şeyi yapmak için akranlarından gelen baskı olarak ifade etmişlerdir.

Akran baskısı sonucu ergenler, birçok istenmeyen davranışlar sergileyebilir. İstenmeyen davranışlara bakıldığında özellikle; madde, sigara, alkol kullanımı ve korunmasız cinsel ilişki konularında ergenler akranlarının etkisi altında kalmaktadır. Akran baskısı ile saldırganlık ve uyuşturucu madde kullanımı arasında pozitif bir ilişki vardır (Farrell ve ark., 2000; Maxwell, 2002; Çınar ve Çırpan, 2013).

Akran baskısı sonucu sadece olumsuz davranışlar değil olumlu davranışlarda meydana gelebilmektedir. Olumlu akran baskısının müzik, spor gibi faaliyetler, toplumsal yardım çalışmalarına katılma, ders veya ders dışı etkinliklere rol alma ergenleri cesaretlendirmektedir (Lingren, 2001). Olumsuz akran baskısı daha çok erkeklerde, olumlu akran baskısı ise daha çok kızlarda olduğu belirtilmektedir (Sarı ve Tekbıyık, 2012).

Üniversitelerin toplumun ilerlemesi ve dönüşümüne öncülük etmesi gereken temel kurumlar olduğu dikkate alındığında üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet algısı yönünden daha eşitlikçi bir yaklaşıma sahip olması beklenmektedir (Esen ve ark., 2017). Bu açıdan toplumsal cinsiyet rolleri etkileyen faktörlerin saptanması oldukça önemlidir. Bu faktörlerden bir tanesi de akran baskısıdır. Toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasında ilişki olabileceği ve bunun sonucunda sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik olan bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Böylece sağlık alanındaki bir mesleğin eğitimini almakta olan kişilerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet rol tutumları, akran baskısı yaşama durumları ve ikisi arasındaki ilişki belirlenerek, alacakları eğitimlerin içeriği eşitlikçi bakış açısı bilincini meydana getirecek ve akran baskısı farkındalığının oluşturulmasını sağlayacak şekilde düzenlenebilir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırma Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile yapılmıştır.

1.3. Araştırmanın Soruları

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri nelerdir?
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları nasıldır?
3. Araştırmaya katılan öğrencilerin akran baskısı yaşama durumları nasıldır?
4. Araştırmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile toplumsal cinsiyet rol tutumları ve akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişki nasıldır?
5. Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişki nasıldır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet: Temel Tanımlar

2.1.1. Cinsiyet (Sex)

Cinsiyet, insanları kadın ve erkek olarak sınıflandırmak ve farklılaştırmak için kullanılan bir ölçüttür. Cinsiyet, bireyin kadın ya da erkek olarak gösterdiği fizyolojik, biyolojik ve genetik özellikleri olarak ifade edilmektedir. Cinsiyetin; biyolojik, doğal, değişmez, değiştirilemez ve her yerde aynı olduğu belirtilmektedir (WHO, 1998; Akın ve Demirel, 2003; Demirel, 2005; Çoşkun ve Özdilek, 2012; Ersanlı ve Kumcağız, 2016; Dökmen, 2017).

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)

Toplumsal cinsiyet, her toplumun kendi kültürel yapısı çerçevesinde kadın ve erkekte beklenenleri ifade eden bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet, toplumun bireyi nasıl görüp algıladığını, bireylerin toplum içindeki duruşunu, görev ve sorumluluklarını kapsar (Öngen ve Aytaç, 2013). Biyolojik olarak tanımlanan cinsiyetten farklı olarak toplumsal cinsiyet, kültürel öğeleri içinde barındırır. Dolayısıyla; cinsiyeti doğa belirlerken, toplumsal cinsiyeti kültür belirlemekte yere ve zamana göre değişiklik gösterebilmektedir (Özkan ve Gündoğdu, 2011; Ersanlı ve Kumcağız, 2016).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki temel farklılıklar şu şekildedir (Bhasin, 2003; Dökmen, 2017):

Cinsiyet

- Biyolojiktir.
- Doğaldır.
- Cinsel organlardaki görünür farklılıklara işaret eder.
- Üreme işlevindeki farklılıklara işaret eder.
- Değişmez/ değiştirilemez, her zaman aynıdır.

Toplumsal cinsiyet

- Sosyokültürelidir.
- Eril ve dişi niteliklere, rollere, sorumluluklara, davranış modellerine vb. işaret eder.
- Zamana, kültüre ve aileye göre değişir.
- Değiştirilebilir.

Bu iki kavramın birbirinden farklı olduğunu savunan görüşlerin aksine bu kavramları birbirinden tam anlamıyla bağımsız görmeyen görüşler de mevcuttur. Bu görüşe göre; toplumun bireylerden bekledikleri, kadının ve erkeğin biyolojik yapısından tamamen ayrı tutulmaz (Dökmen, 2017).

2.1.3. Cinsiyet Ayrımcılığı

Kişinin insan haklarından faydalanmasını engelleyen sosyal açıdan yapılandırılmış cinsiyet rollerine bağlı olarak herhangi bir dışlamaya, ayırma veya kısıtlamaya uğramasına cinsiyet ayrımcılığı denilmektedir. Aynı zamanda cinsiyet ayrımcılığı, kaynaklara ve imkanlara erişimde adeletsizlik, şiddet, temel hizmetleri kullanmada yetersizlik, çalışma hayatı ve siyasi alanda kadının yeteri kadar yer alamaması ve kadınlar ile erkekler arasındaki kişisel ilişkilerdeki güç dengesinin olmaması gibi konular ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle cinsiyet ayrımcılığı toplumda, kadınların, temel hizmetlerden yararlanma, kaynaklara ve imkanlara sahip olma, erkeklere göre eşit olmayan koşullarda yaşama, şiddete maruz kalma, çalışma hayatında ve siyasette az oranlarda temsil edilmeye neden olmaktadır. Sosyal sorunlardan biri olan cinsiyet ayrımcılığı, esasen kadınlara yönelik ayrımcılık şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ayrımcılığı yalnızca eşit veya benzer olanlar arasında yapılan farklı muamele olarak değerlendirmek doğru değildir (Akın ve Özvarıs, 2006; Akın, 2007).

Cinsiyet ayrımcılığını inceleyen sosyolojik yaklaşımlardan biri olan fonksiyonalist yaklaşıma göre, kadın ve erkeğin ilkel toplumdaki rol farkı, günümüze kadar yaşadığı rol farklılaşması, cinsiyete dayalı iş bölümünü meydana getirmiştir. Cinsiyete dayalı iş bölümü günümüzde sosyoekonomik değişimlerden etkilenerek yeniden şekillenmesine rağmen, toplum tarafından kadınlara atfedilen rol ve sorumluluklar ve buna ilişkin görüşler daha yavaş değişmektedir. Sosyolojik yaklaşımlardan bir diğeri olan çatışma yaklaşımı, cinsiyet eşitsizliğini bir sosyal sorun olarak ele almaktadır. Ancak, bunun bir sosyal sorun olarak görülmesi kadınların istismara uğradıklarını algılayıp, bu yanlış algıyı düzeltmek için harekete geçmelerine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Feminist yaklaşıma bakıldığında ise çatışma yaklaşımı ile benzer görüştür. Toplumda kadınların, bireye güç veren bir konum içerisinde değil daha alt konumlarda temsil edildiklerini öne sürmektedir. Etkileşimci yaklaşım, cinsiyet eşitsizliğini algılama ile ilgili kadın ve erkek davranışlarını ifade eden semboller ve sosyal tanımlamalara dikkat çekmektedir (Demirbilek, 2007; Bulut ve Kızıldağ, 2017).

2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

İmkanların, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında, topluma verilen hizmetlere ulaşmada bireyin cinsiyeti nedeni ile herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaması durumu toplumsal cinsiyet eşitliği olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanımla yasalar karşısında

kadına ve erkeğe eşit muamele edilmesi, aile ve toplumsal yaşamda kadın ve erkeğin fırsatlardan, kaynaklardan ve sunulan hizmetlerden eşit bir şekilde faydalanmaları olarak da ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler; çalışma yaşamında, hakların kullanılmasında, sağlık hizmetlerine erişilebilmesinde, kaynaklara ulaşılmasında, sosyal ve siyasal yaşamda kadına yönelik eşitsizlikler olarak kendini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin oluşturulmasında üç temel yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki kadın ve erkeklere eşit davranılması temeli üzerine oluşturulmuştur. İkinci yaklaşım ise pozitif ayrımcılıktır. Pozitif ayrımcılık kadınların ve erkeklerin hayata farklı noktalardan başladıklarını göz önüne alarak kadınlar için bu farklılıktan kaynaklanan eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Üçüncü olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini ana plan ve politikalara yerleştirme ise, bu eşitsizliklerden yola çıkarak iki cinsiyet arasındaki eşitliği sağlamak için kadına yönelik politika ve programları geliştirmeyi amaçlamaktadır (Akın ve Demirel, 2003; Demirel, 2005; Eranlı ve Kumcağız, 2016).

2.1.5. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet

Kadın ve erkek arasındaki sorumlulukların ve elde edilen kazançların dağılımında adalet ve hakkaniyetin olması toplumsal cinsiyette hakkaniyet olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyette hakkaniyet kavramında, kadın ve erkeğin kendine özgü değişik gereksinimi, güçleri ve özellikleri bulunmaktadır. Kadın ile erkek arasındaki farklılık tespit edilerek aradaki dengeyi oluşturacak şekilde gerekenlerin yapılması benimsenmektedir (Akın, 2007). Bu farklılıklar göz önünde bulundurularak sorumluluk, görev ve rollerin dağılımında adaletli ve hakkaniyetli olunmalıdır. Toplum tarafından kadın ve erkeğe atfedilen toplumsal cinsiyet rolü her iki biyolojik cinsiyetin de sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Kadın ve erkeğe toplum tarafından atfedilen roller ve toplum tarafından zaman içerisinde oluşturulan cinsiyet rol kalıpları mevcuttur. Türkiye’de kadın ve erkek daha anne karnından başlayıp ölümüne kadar farklı bir sosyal kalıba konulmaktadır. Toplumun kadın ve erkekten farklı rol beklentileri ve bununla ilgili inanışları sonucunda, bireyin bu beklentiler doğrultusunda davranışlar geliştirmesine sebep olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık kavramları toplumsal ve sosyo-kültürel bir oluşumdur. Fakat başlangıç koşulları nasıl olursa olsun, kadın ve erkeğin eşit şartlarda hayata başlaması ve eşit toplumsal sonuçlar elde etmelerinin

sağlanması durumunda toplumsal cinsiyette eşitlik ve hakkaniyetten bahsedilebilir (Akın ve Demirel, 2003; Demirel, 2005; Akın, 2007; Ersanlı ve Kumcağız, 2016).

2.2. Cinsiyet ve Roller

Cinsiyetin kültürel anlamları, toplumun kadın ve erkeklerden beklediği davranış biçimleridir (Ersoy, 2009). Cinsiyet rolleri, kadınlar ve erkekler için kültür ve toplum tarafından belirlenmiş, tanımlanmış ve her iki cinsiyet tarafından da kabullenilmiş roller, görevler, haklar, sorumluluklar ve davranışlardır (Sabuncuoğlu, 2006). Bireyin kendi benliğini kadın ya da erkek olarak algılayıp cinsiyetinin gerektirdiği davranışları sergilemesi cinsiyet rolleri olarak tanımlanmaktadır (Özgüven, 2010). Dökmen'e (2017) göre, çocukların toplum tarafından kız ya da erkek olarak nitelendirilmelerinden sonra, öğrenmeye ve kazanmaya başladıkları cinsiyetin kültürel anlamları, toplumsal cinsiyet rolleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun tanımladığı ve bireylerin hayata geçirmelerini istediği bir grup beklentiyi ifade etmektedir. Sosyalleşme sürecinin başlaması ile kız ve erkek çocuklar; etkinlikleri, meslekleri, nesnelere, oynadıkları oyunları ve hatta kişilik özelliklerini kendileri için hangisinin daha uygun olduğunu ya da olmadığını ayırt etmeyi öğrenirler (Dökmen, 2003; Ersanlı ve Kumcağız, 2016).

2.2.1. Cinsiyet ve Kimlik

Kimlik, bireyi diğer bireylerden ayırt eden özelliklerini gösterir. Bireyin kim olduğu, kişisel özelliklerinin, rollerinin neler olduğu, neler yapabildiği kimlikle ilişkilidir. Kimlik, insanın kendini tanımlama ve konumlamasının ifadesidir. Cinsiyet kimliği ise bireyin kendini kadın ya da erkek olarak tanımlaması, kendini davranış ve kişilik olarak belli bir cinsiyete ait olduğunu hissetmesi ve hissettiği cinsiyete göre davranışlarda bulunmasıdır. Bu kimlik bireyin kendilik kavramında yer alan en önemli unsurdur. Cinsiyet kimliği, kimliğin bütünleştirilmeye çalışıldığı ergenlikten evvel kazanılır. Cinsel kimlik ise daha çok tercih edilen cinsel yönelimi ifade eder. Heteroseksüellik, homoseksüellik, biseksüellik, transseksüellik ve aseksüellik olarak sınıflandırılır (Yaşın ve Dökmen, 2003; Dökmen, 2017).

2.2.2. Cinsiyet Kalıp Yargıları

Kalıpyargı, bir grup insanın aşırı genellenmiş şekilde sınıflandırılmasıdır (Morgan, 2009). Diğer bir ifade ile bir gruba dair bilgi, inanç ve beklentileri kapsayan

bilişsel bir yapı olarak ifade edilmektedir (Dökmen, 2017). Gander ve Gardiner'e (2004) göre ise gerçekliğin bazı taraflarının aşırı basitleştirilmiş bir anlayışı, bireyselliğe izin vermeyen sabit inançlardır. Kalıpyargılar, küçük yaşlardan itibaren politik, kültürel, ekonomik çeşitli faktörlerin etkisiyle gelişmeye başlamakta, genellikle kulaktan dolma bilgilerle beslenmekte, genellikle akılcı olmaktan çok duygusal nitelik göstermekte ve kolay kolay değişmemektedirler. İnsanlar, kalıplaşmış algılara gerçekle ilişkisi olmadığına da gerçekmiş gibi inanırlar. Kalıpyargılar fazla düşünülmeden, karşılaşılan duruma uygunluğu araştırılmadan, özetle kısa yoldan kabul edilirler. Güçlü kalıpyargıların söz konusu olduğu sınıflandırmalardan birisi de cinsiyettir (Dökmen, 2017).

Cinsiyet kalıp yargıları, toplumun inançlarından kaynaklanan ve toplum üyelerinin çoğunluğu tarafından paylaşılan, kadın ve erkek rolleriyle ilgili önyargılar olarak tanımlanabilir. Bu yargılar, kadına ve erkeğe farklı davranılmasına neden olmakta, olumsuz ve engelleyici oldukları ölçüde de mutsuzluğa sebep olabilmektedir. Diğer taraftan kalıp yargılara göre davranan her iki cins de bu durumdan zarar görebilir. Ancak ayrımcılığa konu olan ve bunun sonucunda zarar gören çoğu zaman kadınlardır. Her kalıp yargı, bazı olumlu ve olumsuz nitelikler içermekle birlikte, genellikle kadınsı özellikler zayıflığı temsil ederken, erkeksi özellikler gücü temsil etmektedir. Erkeklerle ilgili algılama kalıbında "iyi" olarak görülen cinsiyet kalıp yargıları; saldırgan, bağımsız, duygusuz, tarafsız, baskın, kolayca etki altında kalmayan, mantıklı, dobra dobra konuşan, maceraperest, kolay karar veren, kendine güvenli, önderlik yapabilen, hırslı, iş yapma yeteneği olan, matematik ve bilim alanlarına ilgili, duygu ve düşünceleri ayırt edebilen, dış görünüşü fazla önemsemeyen özellikler olduğunu belirtmektedir. Kadınlarla ilgili algılama kalıbında "iyi" olarak görülen cinsiyet kalıp yargıları ise şunlardır; konuşkan, zarif, kibar, başkalarının duygularının farkında olan, dindar görünümüne özen gösteren, tertipli, sakin, güvencenek birisine gereksinimi olan, sanat ve edebiyata ilgili ve hassas duyguları kolaylıkla ifade edebilen olarak belirtilmektedir. Feminin cinsiyet rolüne sahip bireyler ağır başlı, ciddi, merhametli, namuslu, sadık, sevecen, tatlı dilli, sıkılğan, yumuşak, nazik, anlayışlı, hassas, kadınsı gibi özellikleri daha baskın bir şekilde sahiptir. Maskülen cinsiyet rolüne sahip bireyler ise güçlü, girişken baskın, cömert, mantıklı, duygularını açığa vurmeyen, erkeksi, kendine güvenen, kuralcı, katı, etkileyici, ailesine karşı sorumlu, gözü pek, haksızlığa karşı tavır alan, idealist, hırslı, lider gibi davranan,

kendi ihtiyaçlarını savunan, saldırgan gibi niteliklere sahiptir (Bhasin, 2003; Dökmen, 2017).

Cinsiyete ilişkin kalıp yargılaştırma süreci, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik yılları boyunca sürmektedir. Bu süreç insanların kendi cinsiyetlerine ne kadar bağlı olarak davranacakları konusundaki beklentileri içermektedir. Cinsiyete dayalı kalıp yargıları, kişilerin seçeneklerini sınırlamakta, cinsiyete dayalı beklentilere göre davranması için baskı oluşturmaktadır. Bu baskı bireyleri ve onların ulaşabilecekleri seçenekleri belirlemektedir (Kulaksızoğlu, 2002; ınar, 2005). Özellikle ataerkil toplumlarda geleneksel erkek rolleri içerisinde erkeklerden beklenen kadınları ve toplumu korumasıdır, bunun için gerekirse erkeklerin şiddet kullanımı toplumda desteklenir. Kadınlar çocukluktan itibaren erkek cinsiyet rollerine zıt olarak kendilerine daha az güvenli ve diğerlerine daha bağımlı olarak yetiştirilirler. Kadınların doğrudan saldırgan hareketler konusunda erkeklere göre daha çok cesaretleri kırılmıştır. Çocukluktan itibaren doğrudan saldırgan davranışta bulunan kadınlar yadırganarak ya da ayıplanarak cezalandırılmakta, erkekler ise tam tersine ödüllendirilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002).

2.2.3. Rol ve Statü

Toplum ile ilişki içerisinde olan bireyden, o ilişki ve bulunduğu statü gereğince, düzenli ve tutarlı olarak yerine getirmesi beklenen davranışların tümü rol olarak ifade edilir. Statü ise belli bir birey ya da gruba, toplumun diğer üyeleri tarafından atfedilen toplumsal onur ya da saygınlık olarak tanımlanmaktadır. Bireyin toplumla ilişkili konumunu ifade eder. Statünün bir diğer tanımı ise sadece haklar ve yükümlölükler toplamına denilmektedir. Bir kişi hak ve yükümlölüklerini harekete geçirince bir rol oynamış olur. Bu bağlamda rol, toplumsal beklentileri ortaya koymakta, beklentilerin birey tarafından hayata geçirilip geçirilmediğini analiz etmektedir (Onur ve Koyuncu, 2004; Ceylan, 2011).

2.2.4. Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplum tarafından anlamlandırılan ve bireyden gerçekleştirmesi istenen cinsiyet özelliğine dayalı beklentiler toplumsal cinsiyet rolleri olarak ifade edilmektedir (Bhasin, 2003; Dökmen, 2017). Aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ya da erkeğin nasıl davranması gerektiğini belirleyen kültürel beklentiler olarak da tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri yani kadın ve erkek olmak esitli sosyalleşme bileşkeleriyle

öğrenilen bir süreçtir, zamansal ve kültürel olarak değişkenlik göstermektedir. Erkek ve kadın olma süreci evde, okulda, sporda, toplumsal kurumlarda ve iş yaşamında şekillenerek devam eder. Bu alanlar, cinsiyetin oluşturulmasında ve yeniden üretilmesinde önemli faktörlerdir; çünkü rol farklılıklarının ve cinsiyet ayrımlarının süreklilik göstermesi bu kurumlar sayesinde sağlanır (Çınar, 2005). Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlığın ve erkekliğin sosyal alanlarda ifade edilmesini tanımlamaktadır. Kadınlardan ve erkeklerden beklenen ya da cinsiyete özgü yaygın olan davranışlar, tutumlar ve etkinliklerdir. Cinsiyet ile ilgili roller biyolojik olarak belirlenirken; dişil (feminen) ya da eril (maskülen) olarak kabul edilen davranışlar anlamındaki toplumsal cinsiyet rolleri kültürel olarak belirlenmektedir. Örnek olarak; kadınların duygusal, duyarlı, edilgen, şefkatli ve destekleyici olmaları beklenirken, erkeklerin ise fiziksel olarak güçlü, bağımsız, hırslı, agresif ve duygularını kontrol edebilmeleri beklenmektedir (Temel ve ark., 2006; Özvaris, 2008; Ersanlı ve Kumcağız, 2016; Pehlivan, 2017).

2.2.4.1. Cinsiyet Özellikleri Kalıp Yargıları

Erkekleri ya da kadınları bir diğerine göre daha fazla ya da daha az karakterize ettiği düşünülen psikolojik özelliklerin bir bileşimidir. Toplum tarafından belirlenen bu davranış ve özellik farklılıkları nesilden nesile aktarılan kalıp yargılardır. Toplum tarafından kadınların ve erkeklerin sahip oldukları düşünülen kişilik özellikleri kadınsı ve erkeksi olarak sınıflandırılmaktadır. Kadınların sıcak, şefkatli, mütevazı, bakım veren, pasif ve bağımlı gibi sıfatlarla, erkeklerin de bağımsız, güçlü, baskın gibi özelliklere sahip olduğu belirtilmektedir (Schrock ve Schwalbe, 2009; Ersanlı ve Kumcağız, 2016).

2.2.4.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Kalıp Yargıları

Kadın ya da erkek için istenilen ve uygun olduğu sanılan aktivitelere ve davranışlara ait sosyokültürel beklentilerin tümü toplumsal cinsiyet rollerini içermektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargıları ise, toplumun bireyin bir cinsiyet grubu mensubu olarak gerçekleştirdiği davranışlar ve aktiviteler konusunda kesinlik içeren yargılarını kapsamaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarının kadın ve erkeğin toplumsal yaşamına ilişkin etkileri sosyal, mesleki, eğitim, aile ve evlilik yaşamında belirgin farklılıklar göstermektedir (Connell, 2003; Prus ve Gee, 2003; Schrock ve Schwalbe, 2009; Ersanlı ve Kumcağız, 2016; Dökmen, 2017).

Cinsiyet rollerine ilişkin genel olarak iki temel yaklaşım mevcuttur. Bu yaklaşıma göre kadın ve erkeğin rolleri eşitlikçi ve geleneksel roller olarak ikiye ayrılmaktadır. Kadın ve erkeğe atfedilen eşitlikçi rollere bakıldığında; aile, evlilik, mesleki, sosyal ve eğitim alanlarında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit biçimde paylaşmaları olarak tanımlanmaktadır (Demirbilek, 2007; Schrock ve Schwalbe, 2009). Geleneksel roller içinde kadına yüklenen rollere bakıldığında, ev işlerini yapma, iş hayatında çok fazla aktif olmama gibi eşitlikçi olmayan durumları kapsamaktadır. Erkeklerle yüklenen geleneksel rollere bakıldığında; evin reisi olma ve geçiminden sorumlu olma gibi sorumluluklar yüklemektedir (Prus ve Gee, 2003; Barry ve ark., 2006; Demir, 2011).

2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimini Etkileyen Faktörler

Literatür incelendiğinde, toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini etkileyen faktörler arasında, aile, okullar, öğretmenler ve ders kitapları, kardeş ve arkadaş grupları, oyun ve oyuncaklar, kitle iletişim araçları bulunmaktadır (Zeyneloğlu, 2008; WHO, 2010; Sagebiel ve Vázquez, 2010).

2.3.1. Aile

Toplumun temel yapı taşı olan aile toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Aile toplumsal cinsiyet rollerinin kazanıldığı en önemli yerdir. Aynı zamanda bireyin kişilik oluşumunun ilk başladığı yer olarak aile kabul edilir. Aileler çocukları doğduğu andan itibaren, onlar için seçtikleri giysiler, oyuncaklar ve kurallar ile bireylerin yaşamlarının daha sonraki aşamasındaki davranış biçimleri, cinsiyet rolleri ve bu rollere ilişkin tutumlar üstünde oldukça etkindir. Anne ve baba çocuklarını yönlendirdikleri aktivitelerle, çocuğun cinsiyetine uygun olduğu ya da olmadığı düşünülen davranışlara tepkileriyle, çocuğun cinsel rol kimliğini belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Kız ve erkek bebekler farklı fiziksel objeler ve sosyal aktiviteler ile cinsiyetlerine uygun rolleri kazanmaları için desteklenmektedir. Örneğin; kız çocukları bebeklerle oynamaya teşvik edilirken, erkek çocuklar arabalarla oynamaya teşvik edilmektedir. Bunun yanı sıra aile tarafından erkekler, futbol, basketbol gibi fiziksel aktivitelerle daha çok yönlendirilirken; kız çocukları daha çok bale gibi dans aktivitelerine yönlendirilmektedir. Kadın için annelik ve eve bağlılık, erkek için hane reisliği ve ailenin diğer üyelerinin koruyuculuğunu ve sorumluluğunu üstlenme anlayışı aile içinde kazanılmaktadır (Haotu ve Liao, 2003; McHale ve ark., 2003; Powell ve Greenhaus, 2010; Günay ve Bener; 2011)

2.3.2. Okullar, Öğretmenler ve Ders Kitapları

Sosyalleşmenin en fazla olduğu diğer bir alanda okuldur. Bireylerin yaşamında okul oldukça önemlidir ve toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılması, sürdürülmesi ve şekillendirilmesinde büyük öneme sahiptir. Öğretmenler öğrencilere eşitlikçi bakış açısı ile davrandıklarını düşünse de farketmeden kız ve erkek öğrencilere farklı davranışlar sergilemektedirler. Yapılan araştırmalara bakıldığında, öğretmenlerin derste kız ve erkek öğrencilere farklı davrandığını ortaya koymaktadır. Kız öğrenciler derslerinden iyi notlar aldıklarında çok çalışıyor olarak algılanırken kötü notlar aldıklarında ise yeterli zekâ kapasitesine sahip olmadığı düşünülmektedir. Erkek öğrencilerin iyi notlar alması ise zekâlı olmaya, kötü notlar almaları ise tembellik olarak açıklanır. Öğretmenler bu süreç içerisinde öğrenciler hakkında sahip oldukları toplumsal cinsiyet kalıp yargısı varsayımları ile öğrencilere davranırlar. Bu durumda kızlar gayretli ancak yetersiz zekâ kapasitesine sahip, erkekler ise zeki fakat ders çalışmaya isteksiz olarak değerlendirilirler. Genel olarak kızlar için belirtilen bu tavrın bütün öğrencilere yöneltilmesi her iki cinsiyetteki öğrencilerin kendi yeteneklerinden ve kapasitelerinden şüphe duymalarına sebep olmaktadır. Bu durum öğrencilerde kendilerine olan güvenin azalmasına sebep olmaktadır (Duffy ve ark., 2001; Esen, 2013; Aslan, 2015).

Diğer yandan ders kitaplarındaki cinsiyetçi öğeler de erkek öğrencileri gelecek iş hayatına hazırlayıp, daha girişken ve aktif bireyler olmalarını desteklerken; kız öğrencileri daha çok ev işlerinde ve çocuk bakımı gibi konularda iyi olma konusunda desteklemektedir. Çünkü ders kitapları, kültürel değerleri öğrencilere aktarım benimsenmeyi hedeflemektedir. Mesela ders kitaplarında genellikle kadınların daha bağımlı, başkalarına karşı şevkatli ve duyarlı, özellikle ev kadını, hemşire, öğretmen ve anne gibi geleneksel rollerde yansıtıldıkları görülmektedir (Burt ve Scott, 2002; Esen, 2013). Ders kitapları cinsiyet rolleri hakkında apaçık kelimeler, hayaller ve örtük mesajları içermektedir. Bu mesajlar aracılığıyla bireye cinsiyet rollerine ilişkin beklentiler ve davranışlar sunulmaktadır. Öğrencinin en çok kullandığı araç ders kitabı olduğu için verilen örtük ya da açık mesajlar zamanla öğrenci de davranışa ya da düşünceye dönüşmektedir (Tietz, 2007; Kılıç ve Eyüp, 2011; Dökmen, 2017)

2.3.3. Kardeş ve Arkadaş Grupları

Çocukların toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörlerden bir diğeri de kardeşler ve arkadaş gruplarıdır. Yapılan araştırmalara bakıldığında büyük kardeşlerin

kendinden küçük kardeşleri için cinsiyetlerine uygun rol modeli oldukları ifade edilmektedir. Çocuğun kendi cinsiyetinden olan büyük kardeşinin davranışları ve tutumları çocuğun cinsiyetine uygun davranışlar kazanmasını şekillendirmektedir. Akran grupları ise, grup üyelerinin cinsiyetine yönelik rol modellerini desteklemektedir. Okul öncesi ve ilkokul çağındaki çocukların arkadaşlarının cinsiyetine uygun olduğunu düşündükleri davranışları olumlu etkileşimle ödüllendirdikleri, cinsiyetlerine özgü olmayan davranışları ise daha az olumlu etkileşim ve eleştirileriyle cezalandırdıkları belirtilmektedir. Kızlar kızlarla, erkekler erkeklerle oynamaktadırlar. Çocuklar oynadıkları oyunları kız ve erkek oyunu diye ikiye ayırmaktadırlar. Mesela bir erkek çocuk kız oyunu oynuyor ise diğer erkek çocuklar onu gruplarına dahil etmemekte ya da arkadaşlarını karşı cinsin oyununu oynamaması gerektiği konusunda uyarmaktadırlar. Bu şekilde kardeşler ve arkadaş grupları toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasını ve şekillenmesini etkilemektedir (Burt ve Scott, 2002; Akduman, 2010; Ogelman ve Sarıkaya, 2014).

2.3.4. Oyun ve Oyuncaklar

Oyuncak seçimi, ebeveynlerin, çocuklarının cinsiyete uygun rol oynamasını sağlama yollarından birisidir. Çocukların oyuncak seçiminde toplumun etkisi büyüktür. Toplum, cinsiyet rolü ile ilişkisi olmayan durumlarda dahi erkeklerin, hatta kızların ilgisini çeken oyuncakları, erkeksi ya da kadınsı olarak sınıflayabilmektedir. Örneğin kızların ilgileri, elişi etkinlikleri, oyuncak bebekler, ev eşyalarının minyatürleri, sapkalar, topuklu ayakkabılar gibi oyuncaklara yöneltilmektedir. Erkeklerin ilgisi ise silahlar, arabalar, kamyonlar, traktörler, yangın söndürme aletleri, marangozluk aletleri gibi oyuncaklara yöneltilmektedir (Elibol ve ark., 2007; Kahraman ve Başal, 2011).

2.3.5. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları ve medya yaşamımızın vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bilgiye kolay ve kısa sürede ulaşmamızı sağlayan kitle iletişim araçları aynı zamanda bazı düşünce ve görüşleri de empoze etmektedir. Dolayısıyla her zaman doğru bilgi vermemektedir. Bilgileri istenen biçimde vermek bakımından da en tehlikeli araçlardandır (Güllüoğlu, 2012). Ersöz (2010)'e göre medya aracılığıyla ataerkil sistemin kadına atfettiği toplumsal roller yeniden kurulur. Bireylerin biyolojik cinsiyetlerine uygun görülen beklentiler ve normlar öğrenilir. Dolayısıyla filmler, televizyon dizileri, reklamlar, kitaplar, karikatürler vb. kitle iletişim araçları da toplumsal cinsiyet rollerini

güçlendirmektedir. Özellikle görselliğe hitap etmesi nedeniyle televizyon bütün kitle iletişim araçları arasında kitlelere daha çok etki gösteren iletişim aracıdır (Uluyağcı ve Yılmaz, 2007; Kalan, 2010; Dökmen, 2017).

Yapılan çeşitli araştırmalarda kitle iletişim araçlarında, geleneksel cinsiyet rollerinin hüküm sürdüğü; erkeklerin kahraman, güçlü, başarılı şekilde, kadınların da yardımcı, şefkatli, işbirlikçi rollerde olduğu görülmüştür. Kadınların daha çok yemek yaparken ya da çocuklarla ilgilenirken erkeklerin de ev dışındaki işlerle meşgul olduğu tespit edilmiştir (Uluyağcı ve Yılmaz, 2007; Yılmaz, 2007; Meral, 2009; Dumanlı, 2011; Çık, 2017).

2.4. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasına ve cinsiyetler arası farklılıkların açıklanmasına ilişkin çeşitli kuramlar bulunmaktadır. Bunlar; Psikanalitik kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı, toplumsal cinsiyet şema kuramıdır. Bu kuramlar birbirlerini yanlışlamazlar sadece aynı davranışın farklı yönlerini ele alarak açıklamaya çalışırlar (Ersanlı ve Kumcağız, 2016; Dökmen, 2017; Pehlivan, 2017).

2.4.1. Psikanalitik Kuram

Sigmund Freud'a ait bir kuramdır. Toplumsal cinsiyetin gelişimine getirilen ilk kuramsal açıklamalardan biri olma özelliğine sahiptir. Psikanalitik kuramda toplumsal cinsiyetin kazanılmasında üç dönem olduğu belirtilmektedir. Bu dönemlerden ilki, çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkların farkında olmadığı 0 ay- 3,5 yaş arası dönemi içermektedir. Doğumdan itibaren kız çocuklarının (klitoris nedeniyle) da erkek çocukların (penisleri nedeniyle) da cinsiyetleri erkektir. Buna bağlı olarak toplumsal cinsiyetleri erkeksidir. Ayrıca kız ve erkek çocukların anneleriyle olan ilişkileri karşı cins ilişkisidir. İkinci dönem çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkları anlamaya başladıkları 3- 5 yaş arası dönemdir. Freud'a göre bu dönemde çocuklar kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkları anlamaya başlamaktadırlar. Beş yaşlarına geldiklerinde ise cinsel kimlikleri oluşmaktadır. Çocuklar için penise sahip olup olmamak cinsiyet farkını oluşturmaktadır. Bu dönemde erkek çocuklar kız çocukların penise sahip olmadıklarını farkedirler. Ayrıca annelerine karşı cinsel ilgilerini yönlendirirlerse babalarının onların cinsel organlarına zarar vereceğinden korkmaktadırlar. Kız çocukları ise, penise sahip olmadıklarını farkedince hayal kırıklığına uğrayarak öfke ile

annelerinden uzaklaşmaya başlarlar. Bu dönemde kız çocukları babaları ile kadınsı bir ilişkinin ilk aşamalarına adım atarlar. Son dönem olan ödipal dönemde ise; erkek çocuklar kastrasyon korkusuyla babalarıyla olan çekişmelerden vazgeçerek babalarıyla özdeşleşmektedirler. Kız çocukları da, babalarıyla kadınsı bir ilişkiyi başlayıp babalarından bir bebek sahibi olmayı isterler. Sonuç olarak Freud'un kuramına göre; kız çocukları anneleriyle özdeşleşmeye zorunlu olmadıkları için süperegoları erkek çocukların süperegosu kadar gelişmemiştir. Bu nedenle kadınlar erkekler kadar cinsel ve ahlaki yönden üstün değildir (Ersanlı ve Kumcağız, 2016; Dökmen, 20017; Pehlivan, 2017).

2.4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura (1977) tarafından, öğrenmenin sosyal etkilerinin ortaya konması amacıyla geliştirilmiştir. Sosyal öğrenme kuramı, bireylerin davranışlarının gözlenmesi, pekiştirme, taklit ve ceza uygulamaları aracılığıyla cinsiyet farklılıklarının şekillendiğini ifade etmektedir. Sosyal öğrenme kuramında, özellikle "edimsel koşullanma" ile "model alma ve taklit" olmak üzere iki öğrenme biçimi üzerinde durulmaktadır (Bayrakçı, 2007; Pehlivan, 2017).

Edimsel koşullanmada, ödüllendirilen veya istenilen sonuçları olan davranışın gelecekte tekrarlanma olasılığı yüksektir. Aynı şekilde cezalandırılan ya da olumsuz sonuçları olan davranışın ise yapılma sıklığı azalır. Bu doğrultuda, aile ya da toplumda cinsiyetine uygun davranışlarda bulunan çocuklar ödüllendirilirken, cinsiyetine uygun davranışlarda bulunmayan çocuklar cezalandırılmaktadır. Ödüllendirilen davranış ise tekrarlanmakta, cezalandırılan davranıştan kaçınılmaktadır. Örneğin, kız çocukları ağlamaya başladığında tepki gösterilmezken, erkek çocukları ağladığında büyükleri tarafından erkek adam ağlamaz gibi ifadelerle uyarılmaktadırlar. Bu davranışlar yüzünden ağlamak kadınlar tarafından devam ettirilirken, erkekler açısından kesinlikle sürdürülemez hale gelir. Ayrıca arabayı tamir eden babasına yardım etmek isteyen ama ona uygun bir iş olmadığı için arabanın yanından uzaklaşması istenilen bir kız çocuğu ileride babasına bir daha asla yardım etmek içinden gelmezken, annesine yardım etmesi durumunda desteklendiğinde tekrar annesine yardım etmek isteyecektir (Lindsey, 2015; Dökmen, 20017; Pehlivan, 2017).

Model alma ya da taklit yoluyla öğrenmede ise, gözlenen figürler (baba, anne, arkadaş, öğretmen, beğenilen herhangi bir birey) model alınarak bu figürlerin davranışları uygun zamanlarda taklit edilmektedir. Genellikle kızlar annelerini ve çevrelerindeki kadınları, erkekler de babalarını ve çevrelerindeki diğer erkekleri model almakta ve taklit etmektedirler. Kurama göre, cinsiyet rol beklentilerinin net bir biçimde tanımlandığı ve katı bir şekilde uygulandığı toplumlarda bir cinsiyetteki tüm modellerin davranışları arasında büyük tutarlılık oluşmaktadır. Bunun sonucunda bu tutarlı modellerin varlığının devam etmesi ve uygun davranışın pekiştirilmesi ile geleneksel cinsiyet rolleri bir kuşaktan diğerine aktarılmaya devam edecektir (Bayrakçı, 2007; Dökmen, 20017; Pehlivan, 2017).

2.4.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramı Kohlberg'e ait bir kuramdır. Kurama göre, çocuklar bilişsel olarak olgunlaştıklarında kendilerini kadın ya da erkek olarak sınıflandırır ve buna uygun olarak davranmaya başlarlar. Bu kuramın temelini Piaget' in bilişsel gelişim kuramı oluşturmaktadır. Kuram, sosyal öğrenme kuramının aksine, çocuğun kadını ya da erkeksi olmayı istemesinin ödüllendirilmesi ile değil, çocuğun kendisini kız ya da erkek olarak kimliklemesi şeklinde açıklamaya çalışır (Zembat ve Keleş, 2012; Dökmen, 2017; Pehlivan, 2017).

Bu kurama göre; toplumsal cinsiyet rollerinin elde edilmesi üç dönem içinde oluşmaktadır. İki ila üç buçuk yaş aralığını kapsayan cinsiyeti etiketleme döneminde çocuklar kız ya da erkek olduklarını bilebilirler. Fakat cinsiyetin kalıcılığını ve değişmezliğini henüz kavrayamamaktadırlar. Bu duruma bir kız çocuğunun büyüyünce baba olacağını söylemesi örnek olarak verilebilir. Üç buçuk ila dört buçuk yaş aralığını kapsayan cinsiyetin kararlılığı döneminde çocuklar bir kişinin cinsiyetinin devamlılığını anlamaya başlamışlardır. Fakat yine de kişinin fiziksel özelliklerinden etkilenmektedirler. Mesela bir kız çocuğu saçını kısa kesince erkek olacağına inanması gibi. Cinsiyetin değişmezliği döneminde ise; çocuklar cinsiyetlerine uygun davranışlar göstermektedirler, artık cinsiyetin değişmezliğini ve cinsiyetin fiziksel görünümünü ne olursa olsun değişmeyeceğini anlamışlardır. Artık ödüllendirildikleri için değil cinsiyetleriyle tutarlı olduğu için cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilemeye başlamışlardır (Dökmen, 20017; Pehlivan, 2017).

2.4.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması

Sandra Lipsitz Bem' e ait bir kuramdır. Çocukların cinsiyet ile ilgili düşünce ve davranışlarını açıklaması açısından oldukça önemlidir. Sandra Lipsitz Bem bu kuramını sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarının temel görüşlerini birleştirerek oluşturmuştur. Özellikle cinsiyetleri ayırt etmenin çocuğun kendilik bilgisi dahil tüm bilgiyi, kültürün zaman içerisinde yapmış olduğu kadınlık ve erkeklik tanımlarına göre kodlamaya ve organize etmeye hazır oluşundan kaynaklandığını açıklamaya çalışmaktadır (Bem, 1981).

Şema, bilişsel bir yapıyı ifade eder ve bireyin algılarını organize eden ve yönlendiren bir çağrışımlar ağıdır. Bir şema, gelen bilgiyi şema ile ilişkili terimlerle araştırmaya ve özümsemeye hazır oluşu sağlar. Belli bir şema kullanarak bilgi işlemeye hazır bireyler, şemaya uygun bilgiyi anında kodlayabilirler, şemayla ilişkili kategoriler içinde örgütleyebilirler ve şemayla ilişkili farklılaşmış yargılarda bulunabilirler. Şematik bilgi işleme, seçicidir. Bireyin gelen çok sayıda uyarıcıya şemaya uygun bir biçimde anlam yüklemesine olanak sağlar. Bilgiyi toplumsal cinsiyet temasına göre işleme ise tüm özellikleri ve davranışları “kadınsı” ve “erkeksi” olarak iki bölüme ayırmaktır. Örneğin; “bülbul ve nazik” gibi özellikler kadınsı bölüme, “kartal ve atılgan” gibi özelliklerde erkeksi bölüme konulabilir. Çocuklar kendileri ve diğerleri hatta nesne ve olaylar hakkındaki bilgileri algıladıkları cinsiyet çağrışımlarına göre işlemeyi öğrenirler (Dökmen, 20017; Pehlivan, 2017).

2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Üniversite

Eğitim düzeyinin yükselmesi bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine çağdaş bir bakış açısı kazandırmakta, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kadın lehine dönmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte sosyal yaşamda kadın ve erkekler arasında eşitliğin sağlanması ve kadının toplumsal statüsünün yükseltilmesi için toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin toplumun bilinçlendirilmesi, duyarlılık kazandırılması ve farkındalık oluşturulması son derece önemlidir. Çoğunluğu geleneksel bir yapıya sahip olan Türk toplumunda özellikle aile, evlilik yaşamı, çalışma ve toplumsal yaşam alanlarına ilişkin kadına ve erkeğe yüklenen rollerin, üniversite öğrencileri açısından nasıl bir anlam taşıdığının araştırılması oldukça önemlidir (Yılmaz ve ark., 2009).

Türkiye’de üniversitede eğitim gören öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin düşüncelerini ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmalarda; kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi bakış açısına sahip oldukları, erkeklerin kadınlara göre daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir (Vefikuluçay ve ark., 2007; Yılmaz ve ark., 2009)

Erkeklerin geleneksel bakış açısına sahip olmaları toplumda kadınların statüsünü olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu nedenle günümüzde kadınlar hala, toplum içerisinde istenilen statüye ulaşamamış ve erkeklerin gerisinde kalmıştır. Oysa dünyada refah ve barışın oluşturulması, kadının toplumsal statüsünün artırılabilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için sosyal yaşamın her alanına kadınların erkeklerle eşit bir biçimde katılımının sağlanması gerekir. Bundan dolayı toplum tarafından kadına ve erkeğe yüklenen bu rollerin, üniversite öğrencileri açısından nasıl bir anlam ifade ettiğinin araştırılması, aydın ve çağdaş bireyler yetiştirmeyi hedefleyen üniversitelerde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki görüşlerini ortaya çıkarması açısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda gençlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri belirlenerek, gelecek neslin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri eşitlikçi bir biçimde şekillendirilebilir (Yılmaz ve ark., 2009).

2.6. Dünyada ve Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet ayrımcılığı hem kadını hemde erkeği olumsuz etkileyebilmektedir. Dünya’daki uygulamalar ve istatistikler incelendiğinde, sonuçlar genel olarak kadınların daha fazla aleyhine olduğunu göstermektedir. Kadınlar ve kız çocukları dünya nüfusunun yarısını oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği dünyanın her bölgesinde çeşitli şekillerde karşımıza çıkmakta ve insanlığın ilerlemesi ve kalkınmasının önünde bir engel oluşturmaktadır. 2014 yılı itibarıyla 143 ülke kadın-erkek eşitliğine anayasalarında yer vermiş ancak 52 ülke kadın-erkek eşitliğine anayasalarında hala yer vermemiştir. Uluslararası Parlamenterler Birliği (IPU)’nin 2018 verilerine göre dünya genelinde parlamenterlerin ancak %23,6’sı kadınlardan oluşmaktadır. 1995 yılına bakıldığında bu oranın %11,3 olduğu görülmektedir. IPU’nun 2018 verilerine bakıldığında, parlamentodaki kadın sayısı en yüksek olan dört ülke sırasıyla şu şekildedir; %61 ile Ruanda, %53 ile Bolivya, %49 ile Küba, %46 ile Namibya’dır. Dünyada 190 ülkenin sonuçlarının değerlendirildiği bu çalışmaya göre Türkiye %15 lik oranı ile 133’üncü sırada yer almaktadır (Akın, 2007; Özvarış, 2015; IPU, 2018).

Türkiye’de 2014 yılı Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarına bakıldığında, her 10 kadından 4’ü hayatlarında en az bir defa fiziksel ve cinsel şiddete uğramıştır (KSGM, 2014). Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNDP) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, beyaz yakalı çalışan kadınlar arasında cinsel ve fiziksel şiddetin (% 32) yaygın olduğu ve özel sektörde buna karşı müdahale mekanizmalarının bulunmadığını ifade edilmektedir (UNDP, 2017).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)’in raporuna göre, Türkiye’de 2016 yılında 15 yaş ve üzerindeki kadınların yüzde 28,2’si, erkeklerin ise yüzde 5,6’sı 18 yaşından önce evlenmiştir. Ayrıca, 2015 yılında 16-17 yaşlarında 31.300 kız çocuğu evlendirilmiştir. Yine 2015 yılında 18 yaşından küçük 18 bin kız çocuğu ve 15 yaşından küçük 240’ı aşkın kız çocuğunun doğum yaptığı kayıtlara geçmiştir. Küresel ölçekte bakıldığında kalkınmakta olan ülkelerde her üç kız çocuğundan birinin henüz 18 yaşına gelmeden evlendirildiği görülmektedir. Bu çocuk gelinlerin 9’da birinin ise 15 yaşın altında evlendirildiği görülmektedir. UNICEF’in tahminlerine göre bu konuda önlem alınmadığı takdirde 2050 yılına kadar çocuk gelin sayısının 1,2 milyara ulaşabileceği belirtilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı (TCMEB) istatistiklerine bakıldığında ise 2015-2016 ders yılı itibarıyla kız çocuklarının net ilkökul kayıt oranının ülke ölçeğinde %95,22 olduğu gösterilmektedir. Ancak bu oran ortaöğretimin üst kademesine gelindiğinde yüzde 80,24’e düşmektedir. Net okullaşma oranları söz konusu olduğunda kız çocuklarının ortaöğretim üst kademesine kayıt oranı bu kez yüzde 70’in altına inmektedir (UNDP, 2017).

Kadınların istihdam hayatında da erkekler ile eşit koşullara sahip olmadığı görülmektedir. Türkiye istatistik kurumu (TUİK) verilerine göre; 2016 yılında, 25 ve daha üstü yaşta olan ve en az bir eğitim düzeyini tamamlayanların toplam nüfus içindeki oranı %88,9 iken bu oran erkeklerde %95,1, kadınlarda ise %82,8’dir. Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre ise; 2016 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranı %46,3 olup bu oran erkeklerde %65,1, kadınlarda ise %28’dir. Kadınların işgücü piyasasına katılımında son dönemde görülen artışlara rağmen kadınların işgücü piyasasındaki görünmezlikleri sürmektedir. İşgücü piyasasına sınırlı erişim ve kayıt dışı istihdamın “kadınlaşması” sendikalarındaki kadın temsiline de yansımaktadır. Türkiye’de 2013 yılı rakamlarına bakıldığında; kadınların işgücüne katılım oranı %30,8 (Kır: %35, Kent: %28,5), görelî işgücüne katılımı ise 100 erkeğe

karşılık 43 kadın olduğu, kadın istihdam oranının %27,1 olduğu görülmektedir. Aynı çalışmaya göre, kadınların %37'si tarım sektöründe, ücretli çalışanların %48'i hizmet sektöründe ve %15'i sanayide (tekstil, hazır giyim vb.) çalışmakta, kırsal bölgede ise %66'sı ücretsiz aile işçisi, olduğu saptanmıştır (Toksöz ve ark., 2014; Özvarış, 2015).

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği İndeksi'nde ülkelerin, adolesan (ergen) gebelik hızı, anne ölüm oranı, kadınların parlamentoda temsiliyeti, kadınların ortaöğretime devamı, işgücüne katılımı, antenatal (doğum öncesi) bakım, kontraseptif (doğum kontrol yöntemleri) kullanım hızı, sağlık personeli yardımıyla doğum, toplam doğurganlık hızı dikkate alınarak kompozit bir indeks oluşturulmaktadır. Bu indekse göre, 2016 yılında 188 ülkenin değerlendirildiği raporda Noerveç birinci, Avustralya ikinci, İsviçre üçüncü sıradayken Türkiye 71. sırada yer almaktadır (UNDP, 2016).

Dünya Ekonomik Forumu 2014 yılında 142 ülkeyi incelediği “Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu” Raporu'nda, Türkiye 142 ülke arasında 125. Sırada yer almıştır (WEF, 2014). Verilen örnekler ile toplumsal cinsiyet ayrımcılığı'nın bütün Dünya'da ve Türkiye'de kadınların daha fazla aleyhine olan ciddi bir sorun olarak devam ettiği görülmektedir.

2.7. Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı İle İlgili Toplumun

Bilinçlendirilmesinde Hemşirelerin Rolü

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili toplumun bilinçlendirilmesi için topluma sunulan hizmetlerin geliştirilmesi ve ulaştırılması gerekmektedir. Bu hizmetlerin toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ayarlanması, yönlendirilmesi ve yürütülmesi için toplumun cinsiyet, cinsiyete özgü roller ve cinsiyet ayrımcılığı konularında tutum, norm ve davranışlarının belirlenmesi gerekmektedir. Sağlık ekibinde görev alan doktor, hemşire, diyetisyen, fizyoterapist, sağlık yönetimi ve sosyal hizmet uzmanlarının bu konuda önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Hemşireler ve sağlık çalışanları toplum ve bireyler ile sürekli etkileşim içindedirler. Özellikle sağlık ekibi içerisinde yer alan hemşireler bakım verici rolleri nedeniyle daha fazla sorumluluk almaktadırlar. Yaşam biçimleri ve bireye yaklaşımlarıyla toplum nezdinde birer rol model olarak iyi örnekler oluşturabilirler. Kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolü gelişimde anne ve babasını rol model aldığı görülmektedir. Hemşireliğin temel amaçlarından biri bireyin, ailenin ve toplumun sağlıkla ilgili ihtiyaç duyduğu konularda

eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir. Bu açıdan hemşireler, anne ve babaların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısını kazanmalarında kritik rol oynamaktadır (Akın, 2007; Soyşekerci ve Yılmaz 2007; oskun ve zdilek, 2012; elik, 2013; Aydın ve ark., 2016).

Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında ve şekilendirilmesinde anne-babadan sonra etkili olan bir diğer model ise okuldur. Okulda đretmenler tarafından da geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri farkedilmeden pekiştirilmektedir. Öđrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısı kazanabilmeleri için anne- baba desteğine, kendi dūřune, davranış ve tutumlarını geliştirebilmeleri için de rehberliğe ihtiyaçları vardır. Özellikle okul sağlığı hemşireleri bu konuda önemli bir role sahiptirler. Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili öğrencilere, anne-babalara ve öğretmenlere verilecek eğitimde ise rehber kiři olarak okul sağlığı hemşirelerine büyük sorumluluklar dūřmektedir. Okul sağlığı hemşirelerinin, toplumsal cinsiyet roller ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ilişkin anne-baba ve öğretmenler ile beraber çalışmalar ve eğitimler düzenlemeleri önemlidir. Ayrıca hemşirelerin kendilerinin de eşitlikçi bakış açısına sahip olmaları, hem hizmet verdiği bireylerin eşitlikçi bakış açısına sahip olmalarına hem de eşitlikçi bakış açısına sahip bireylerin desteklenmesi yönünden yol gösterici olacaktır (elik, 2013; Aydın ve ark., 2016).

Genel olarak toplumsal cinsiyet ayrımcılığının önlenmesinde hemşirenin sorumluluklarına bakıldığında;

- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve nedenlerinin farkında olmak
- Kültürel faktörler, geleneksel uygulamalar, hangi cinsiyetin hangi durumlarda daha dezavantajlı olduğu konularında bilinçli olmak
- Aile içi şiddetin önlenmesinde etkin rol almak
- Savunuculuk ve sektrlerrarası işbirliği ile konunun zmne destek olmak
- En önemli sorumluluklardan bir tanesi sağlık hizmeti sunarken asla ayrımcı uygulamalarda bulunmamak ve bulunan meslektaşlarını uyarmaktır (Akın, 2007; şimşek, 2011; WHO, 2011; oskun ve zdilek, 2012).

Toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini etkileyen bir çok faktrer bulunmaktadır. Bu faktörler arasında arkadaş gruplarında sık görülen akran baskısı yaşanma durumu da gözardı edilmemesi gereken önemli faktörlerden biridir.

2.8. Akran Baskısı

Akran kelimesinin sözlük tanımına bakıldığında “yaşça denk, yaşıt” anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeye göre akran, yapılan iş açısından denk olan, aynı yaşta bulunanların oluşturduğu yaş grupları olarak ifade edilmektedir (T.D.K., 2018). Aynı yaşta ya da gelişim, olgunluk düzeyinde olan, benzer yaşantı, yaşam tarzı, geçmiş, değer ve sosyal bağlamı paylaşan kişilerde akran olarak ifade edilmektedir (Ogelman, 2016).

Özellikle ilk ergenlik döneminde bulunan gençler, anne-babadan aldıkları desteğin azaldığını, arkadaşlarından aldıkları desteğin ise arttığını belirtmektedirler. Arkadaş desteğinin artışıyla birlikte ergenin yaşamında arkadaşlar anne-babadan daha etkili olmaya başlarlar. Ergenler problemlerini akranları ile paylaşınca kendilerini rahatlamış hissederler. Akranlarının kendilerini yetişkinlerden daha iyi anladığına inanırlar ve bunun sonucunda akran gruplarıyla daha fazla vakit geçirmeye başlarlar. Ergenlik dönemi duyguların yoğun yaşandığı bir dönemdir ve akran ilişkileri bu dönemde daha da önem kazanır. Ergenler için akranları ve akranlarının kendisi için ne düşündüğü oldukça önemlidir. Ergenlik döneminde yoğunlaşan bağlanma, ait olma, kabul görme, gibi sosyal gereksinimler, gencin tümüyle akran grubunun kontrolüne girmesine yol açabilir. Çünkü bu gruptaki arkadaşları da onun gibidir. Akran grup yapılarının kesin, homojen kuralları bulunmaktadır. Akran gruplarının kendi aralarında yazısız kuralları vardır. Kurallarına uyan bireyleri gruplarına alırlar. Cinsiyet, yaş, sosyal sınıf ya da serbest zaman etkinliği, ilgiler bu kurallardan bazılarıdır. Gruba uyum için kurallar önceden bilinmektedir. Akran ilişkileri konusunda dikkat çekilmesi gereken diğer bir nokta; ailesini yeterli görmeyen ve kişisel veya sosyal sorunlarını çözmeye çalışan gençlerin kendi varoluşlarını ispatlamak için akran gruplarıyla hareket etmeyi tercih etmeleridir. Dâhil olunan akran grubundaki olumlu ya da olumsuz tutumlar grubun her bir üyesini etkilerken, grubun fikirlerine ve yargılarına karşı çıkan ergenler reddedilme riski ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Reddedilmeyi göze alamayan ergenler akran grubunun kontrolüne girmeye başlarlar ve akran grubunun kontrolüne girme akran baskısını da beraberinde getirmektedir (Helsen ve ark., 2000; Esen, 2003; Newton ve Mwisukha, 2009; Bayhan ve Işıtan, 2010; Satan, 2011; Köse, 2015, Argon, 2016).

Akran baskısı kelimesi yetişkinler tarafından çok defa korkudan sinmek olarak tanımlanır. Kelime olarak akran baskısına olumsuz çağrışımlar yüklenmiştir (Kıran Esen, 2002). Akran baskısı araştırmacılar tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu

tanımlara bakıldığında; Clasen ve Brown (1985), akran baskısını, kişinin isteyip istememesinin önemli olmadığı, bir şey yapmaktan kaçınmak veya bir şeyi yapmak için akranlarından gelen baskı olarak tanımlamışlardır. Csikszentmihalyi ve Larson (1984)'e göre akran baskısı belirli davranış ve düşünce biçimlerine uyumu sağlayacak toplumsal etkinin özel bir örneğidir ve ergenlerin aileleri dışında akranlarıyla birlikte geçirdikleri zaman göz önünde bulundurulduğunda bu etkinin sonuçları şaşırtıcı değildir. Akran baskısı, bireyin içinde bulunduğu yaş gruplarının etkinliklerinde bir şeyi yapmak için arkadaşları tarafından cesaretlendirilmesi veya zorlanmasıdır. Bireyler istekli ya da isteksiz olarak ikna edildiklerinde, benzer değer ve hedefleri kabul ettiklerinde, benzer yaşantıları paylaştıklarında meydana gelir (Santor ve ark., 2000).

Akran baskısı sonucu ergenler, birçok istenmeyen davranışlar gösterebilir. Özellikle sigara içme, alkol kullanma, esrar kullanma ve korunmasız cinsel ilişkide bulunma gibi farklı riskli davranışlarda ergenlerin akranlarının etkisi altında kalmaktadırlar (Maxwell, 2002; Çınar ve Çırpan, 2013). Ergenlerin riskli davranışlar gösteren akranları ile uzun zaman geçirmeleri, hayatlarının ilerleyen yıllarında bunları içselleştirmelerine ve benzer davranışlar göstermelerine zemin hazırlamaktadır. Akranlar grup içerisindeki baskılarını genellikle duygusal ve sözel baskı yoluyla gerçekleştirir. Ergenler bu tür akran grubuna girdikten sonra riskli davranışlar göstermede daha cesur olmaktadır (Kıran, 2003). Ergenlerde sorunlu davranışların sıklığını belirlemek için yapılan bir araştırmada; saldırganlığa yönelik tutumlar ve uyuşturucu kullanımı ile akran baskısı arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmiştir (Farrell ve ark., 2000). Akran baskısı okul başarısını da olumsuz yönde etkilemektedir (Ryan, 2000). Dodge ve Feldman (1990) saldırgan çocukların etkin olarak birbirleriyle iletişim kurmaları açısından akran baskısı karşısında zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Duck (1996)'a göre ergenler kendilerine uygulanan akran baskısının olumsuz etkilerinin farkındadırlar. Yapılan araştırmada ergenler arkadaşlarının bazı zamanlar kendilerini rahatsız ettiklerini, onları yönetmeye çalıştıklarını söylemişlerdir (Uludağlı ve Sayıl, 2009; Köse, 2015).

Akranlar arasındaki ilişkinin düzeyi akran baskısını etkilemektedir. Zayıf akran ilişkilerinde akran baskısının çok etkin olmadığını vurgulamaktadır. Cinsiyet ve içinde bulunulan ilişkinin biçimine bağlı olarak bir kız ya da erkek birbirinden farklı akran baskısı stratejileri uygularlar. Daha fazla sosyal becerilere sahip olan çocukların yakın ilişkilerinde hedeflerine ulaşmak için daha dolaylı şekilde baskı uygulamayı öğrendikleri

görülmüştür. Çocukluktan ergenliğe geçişte akran etkisi diğer etkilerle karşılaştırıldığında (örn; aile etkisi) daha fazladır. Ebeveynler ve akranlar arasındaki denge; aileyle olan yakınlık, aile nitelikleri, aileye bağlılık düzeyi, inançlara veya özel davranışlara bağlı olarak değişir. Ancak ebeveyn etkisi hiçbir zaman ortadan kalkmaz ve önemli olmaya her zaman devam eder (Kandel ve Andrews, 1987; Bayhan ve Işıtan, 2010; Yavaş, 2012).

Akran grupları ergenlik döneminde çok etkili olmasına rağmen yetişkinler ergenlerin yaşamında önemli rol oynamaya devam eder. Çünkü yetişkin ve akran ilişkileri ergen gelişiminde farklı ihtiyaçları karşılamaktadır. Ergenler önemli konular hakkında annebabalarının önerilerine başvururken, konuşulan dil, dinlenen müzik ve kıyafetleri gibi konularda akranlarının düşüncelerini önemserler. Bu dönemde anne-babaların olumlu tutumları ve özdeşim için uygun model olmaları ergenlik çağındaki çocukların akran gruplarının baskısıyla istenmeyen davranışlar göstermelerinin önüne geçebilir. Aksi olan durumlarda, ergenlik dönemindeki gençler, ailelerinin ve toplumun onaylamadığı, kendilerinin bugün ve gelecekteki zararlarını göremedikleri olumsuz davranışlarda bulunabilirler (Kıran, 2003).

Akran, kişiye olumsuz yönde etkileyebileceği gibi özellikle ergenlik döneminde olumlu davranışlar kazanılması hususunda katkı sağlayabilir; yeterli ve dengeli beslenme, düzenli fiziksel egzersiz yapma alışkanlıklarının kazanılması, ders çalışmak, ders dışı etkinliklere katılmak, toplumsal yardım faaliyetleri düzenlemek gibi konularda arkadaşların cesaretlendirici etkisi olabilir. Ayrıca müzik ve spor gibi etkinlikler de olumlu akran baskısı etkinlikleridir. Bu konuda çocukların ve ergenlerin iyi yönlendirilebilmeleri önem kazanmaktadır. Akranların doğru davranışları kazanmaları konusunda anne-babaların ve öğretmenlerin yönlendirici olmaları ve iyi model olabilmeleri faydalı bir yaklaşım olabilir (Gander ve Gardiner, 1998; Lingren, 2001).

2.9. Okullarda Akran Baskısını Önlemede Hemşirenin Rolü

Öğrencilerin akademik başarısı, bedensel ve ruhsal sağlıkları ergenlik döneminde görülen yanlış davranışlar nedeniyle olumsuz etkilenebilmektedir. Bu yanlış davranışlardan biri olan akran baskısını kabul etme eğilimi, ilkökul çağlarında gözlenmekte, ergenlik döneminde ise belirgin bir şekilde artmakta ve öğrencilerin okul hayatını ve sağlığını olumsuz etkilemektedir. Çünkü akran, ergeni olumlu davranışlar

göstermesinde etkileyebileceği gibi olumsuz davranışlar göstermesinde de bir baskı unsuru olabilir (Yavuzer, 2008; Gündoğdu, 2016).

Yapılan çalışmalarda akran baskısı arttıkça okul başarısının düştüğü, sigara ve zararlı madde kullanım oranının arttığı saptanmış ve erkeklerin kızlara göre daha fazla akran baskısı yaşadıkları belirlenmiştir (Kıran ve Esen, 2003; Olweus, 2005). Öğrencilerin okul yaşam kalitesini tehdit eden bu konuda, okul yaşam kalitesini artırma ve akran baskısını önlemede sağlık profesyonelleri içinde hemşirelerin önemli bir aktör olduğu vurgulanmaktadır (Arslan, 2009; Gündoğdu, 2016).

Okul sağlığı hemşirelerinin öğrencilere doğrudan sağlık bakımı sunma, periyodik fizik muayene, sağlık taramaları yapma, sağlığı geliştirme, sağlık hizmetlerinin sunumunda liderlik yapma, sağlık eğitimi programları düzenleme, okul sağlığı ekibi, aile ve toplum ile işbirliği yapma gibi pek çok sorumlulukları vardır. Bunlara ek olarak; okullarda öğrencilere sağlıklı ve güvenli bir çevrenin oluşturulması okul sağlığı hemşiresinin sorumlulukları arasındadır (APP, 2008; Ulutaşdemir ve ark., 2016).

Okul sağlığı hemşiresi okulda çocuklar, aileleri ve okul çalışanları ile sürekli işbirliği ve etkileşim içinde olmalıdır. Elindeki imkanları okuldaki öğrencilerin sağlığını geliştirmeye yönelik kullanmalıdır (Selekman, 2006). Okuldaki diğer çalışanlara göre okul sağlığı hemşireleri ile öğrenciler arasında daha yakın bir ilişki vardır. Bu durumun doğal sonucu olarak okulda görülen akran baskısı olaylarında, olayın çözümüne en yakın kişi okul sağlığı hemşiresidir. Akran baskısı ve zorbalık olaylarının erken tanılanarak müdahale edilmesinde hemşire önemli bir role sahiptir (Arslan ve Savaşer, 2009).

Akran baskısı ve zorbalıkla baş etme için okul sağlığı hemşirelerinin dikkat etmesi gereken durumlar;

- Öğrencilere ve okul çalışanlarına akran baskısı ve zorbalık hakkında; nedenleri, olumsuz etkileri ve önlenmesine yönelik alınabilecek önlemler ile ilgili eğitim verilmesi,
- Okulda akran baskısı, zorbalığı ve şiddeti önlemeye yönelik yürütülen faaliyetleri, ders içeriklerini bilmeli ve okul sağlığı ekibi ve kriz ekibi ile işbirliği içerisinde olunması
- Okulda akran baskısı ve zorbalık oranlarını belirlemek için incelemeler yapılması,

- Okulda güvenli çevrenin oluşturulmasına için çalışmalar yapılması,
- Akran baskısı ve zorbalık olaylarının rapor edilmesi,
- Akran baskısı olaylarının bilinmesi, bireysel çalışmalarla baskıya maruz kalanlara yardım edilmesi ve destek olunması,
- Akran baskısı maruz kalan öğrenciler için arkadaş grupları veya destek grupları oluşturulması,
- Bütüncül programların uygulanabilirliğini sağlaması,
- Okul sağlığı hemşiresi, öğrencilerin semptomları nedeniyle sık ziyaretlerine duyarlı olmasıdır (Raskauskas ve Stoltz, 2004; Selekman, 2006).

3. MATERYAL VE METOT

3.1.Araştırmanın Şekli

Bu araştırma, Samsun OMÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacı ile ilişki arayan tanımlayıcı araştırma olarak yapılmıştır.

3.2.Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Bu araştırma, Samsun OMÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Eylül- Aralık 2016 tarihleri arasında yapılmıştır.

3.3.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

3.3.1. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, Samsun OMÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Hemşirelik, Ebelik, Beslenme ve diyetetik, Sosyal hizmetler ve Sağlık yönetimi bölümünde 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı Güz Yarıyılında öğrenim gören toplam 1349 öğrenci oluşturmaktadır ve öğrencilerinin tamamının araştırma kapsamına alınması hedeflenmiştir.

3.3.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın yapıldığı tarihlerde araştırmaya katılmayı kabul eden ve formu eksiksiz dolduran hemşirelik bölümünden 399, Ebelik bölümünden 247, Beslenme ve diyetetik bölümünden 292, Sosyal hizmetler bölümünden 120 ve Sağlık yönetimi bölümünden 57 öğrenci olmak üzere toplam 1115 öğrenci ile (evrenin %82,6'sı) araştırma tamamlanmıştır. Öğrencilerden 189'u devamsızlık yaptığı, 37'si araştırmaya katılmayı kabul etmediği ve 8 adet anket formunda da ölçüklere cevap verilmediği için araştırma kapsamına alınmamıştır.

3.4.Araştırmanın Değişkenleri

3.4.1. Bağımlı Değişkenler

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ve akran baskısı yaşama durumlarıdır.

3.4.2. Bağımsız Değişkenler

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin yaş, okunan bölüm, en uzun süre yaşanan yer, aile tipi, ailenin gelir durumu, anne - baba ile ilgili durumlar, kardeş olma durumu, sigara kullanma durumu, alkol kullanma durumu, arkadaş edinmede zorlanma durumu, arkadaşlar ile anlaşabilme durumlarıdır.

3.5. Veri Toplanma Araçları

Veri toplama araçları; “Tanıtım formu”, “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)” ve “Akran Baskısı Ölçeği (ABÖ)” olmak üzere üç bölümden ve toplam 99 sorudan oluşmaktadır.

3.5.1. Tanıtım Formu

Araştırmacı tarafından literatür taranarak geliştirilen Tanıtım formu; Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin sosyo demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, boy ,kilo, en uzun süre yaşanan yer, aile tipi, ailenin gelir durumu, anne çalışma durumu, baba çalışma durumu, anne- baba eğitim durumu, kardeş olma durumu, sigara kullanma durumu, alkol kullanma durumu, arkadaş edinmede zorlanma, arkadaşları ile anlaşabilme, arkadaş çevresi, akran baskısına maruz kalma, arkadaşlarına/ akranlarına baskısı uyguladığını düşünme, arkadaşlarına/ akranlarına sözel şiddet uyguladığını düşünme, arkadaşları/ akranları tarafından sözel şiddette maruz kalma, arkadaşlarına/ akranlarına fiziksel şiddet uygulama, arkadaşları/ akranları tarafından fiziksel şiddette maruz kalma, arkadaşlarına/ akranlarına duygusal/psikolojik şiddet uygulama, arkadaşları/ akranları tarafından duygusal/psikolojik şiddette maruz kalma durumu) belirleyecek sorular içermekte, toplam 28 sorudan oluşmaktadır (Ek-1).

3.5.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla 2008 yılında Zeyneloğlu tarafından geliştirilmiştir. Toplam 38 maddeden oluşan TCRTÖ 1-5 arası puanlanmaktadır. Ölçek, öğrenciler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine (1, 4, 8, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27 numaralı ölçek maddeleri) tamamen katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan, kesinlikle katılmıyorsa “1” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet

rollerine ilişkin geleneksel tutum cümleleri (2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 numaralı ölçek maddeleri) yukarıda belirtilen puanlamamın tam tersi olarak, öğrenciler tamamen katılıyorsa “1” puan, katılıyorsa ”2” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “4” puan, kesinlikle katılmıyorsa “5” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu puanlama şekli ile ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise, 38 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan toplam puan ortalaması 95 ve üzeri ise, öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu eğer toplam puan ortalaması 95’in altında ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği beş alt boyut içermektedir;

1. Boyut- Eşitlikçi Cinsiyet Rolü: Kadınların ve erkeklerin günlük yaşamdaki rolleri ve sorumlulukları eşit olarak paylaşmalarıdır.
2. Boyut- Kadın Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadına yüklenen roller ve sorumluluklardır.
3. Boyut- Evlilikte Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadın ve erkeğe evlilik yaşamında yüklenen roller ve sorumluluklardır.
4. Boyut- Geleneksel Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadın ve erkeğe günlük yaşamda yüklenen roller ve sorumluluklardır.
5. Boyut- Erkek Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından erkeğe yüklenen roller ve sorumluluklardır (Zeyneloğlu, 2008).

Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 38 madde için “0.92” olarak bulunmuştur. Her bir alt boyut iç tutarlılık analizleri açısından değerlendirildiğinde; “kadın cinsiyet rolü” alt boyutunun Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur. “Eşitlikçi cinsiyet rolü”, “evlilikte cinsiyet rolü” ve “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutlarının Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.78 olarak saptanmıştır. “Erkek cinsiyet rolü” alt boyutunun ise, Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.72’dir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayılarının yüksek olması ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, ölçeğin ve alt boyutlarının güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011) (Ek-2).

3.5.3. Akran Baskısı Ölçeği

Akran Baskısı Ölçeği (ABÖ) Esen (2003) tarafından geliştirilmiştir. Ergenlerin akran baskısını ölçmeyi amaçlayan 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçek 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirilmesi esnasında literatür taranmış ve Lise 2. sınıfa giden 73 kişilik öğrenci grubuna akran baskısıyla ilgili beş maddelik akran baskısıyla ilgili açık uçlu sorular verilerek görüşleri alınmıştır. Daha sonra elde edilen bilgiler bir araya getirilerek cevaplardan benzer olanlar ve birbirine yakın olanlar bir araya getirilerek 53 maddeden oluşan bir liste hazırlanmıştır. Daha sonra bu liste 55 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanarak, en az beş ergen tarafından işaretlenmeyen maddeler elenerek madde sayısı 48’e düşürülmüştür. Daha sonra bu maddeler on kişiden meydana gelen uzman grubunun görüşüne sunularak görüşler doğrultusunda akran baskısını ölçmediği kararlaştırılan 9 madde çıkarılmış 4 madde de eklenmiştir. Ayrıca bazı maddeler de değiştirilmiştir. 43 maddeden oluşan ölçek daha sonra 45 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanarak açık 58 olmayan ve anlaşılmayan maddeleri belirlemeleri istenmiş ve 3 madde de açık olmadığı ve anlaşılmadığı için çıkarılmıştır. Yapılan düzenlemelerden sonra 34 maddeden oluşan Akran Baskısı Ölçeği’nin son hali elde edilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin karşısında sırasıyla “hiçbir zaman”, “ara sıra”, “bazen”, “sık sık” ve “her zaman” biçiminde davranış sıklığını içeren beş seçenek verilmiştir. Öğrencilerden davranışların sıklığını en iyi belirten seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Soruların tamamı düz maddelerden oluşmuş ve tersten sorulmuş soru bulunmamaktadır. Puanlaması; Hiçbir zaman:1, Ara sıra :2 , Bazen :3 ,Sık sık :4 ,Her zaman :5 şeklindedir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 34, en yüksek puan ise 180’dir. Puanların yüksek olması akran baskısının yüksek, düşük olması ise akran baskısının düşük olduğunu ifade etmektedir (Esen, 2003).

Akran Baskısı Ölçeği’nin güvenilirliği içtutarlık, madde toplam korelasyonları ve test-tekrar test yöntemleri ile incelenmiştir. Ölçeğin 34 maddelik tümü için içtutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) (n=208) .90’dır. 19 Maddeden oluşan Direkt Akran Baskısı alt ölçeği için Alfa: .89, 15 maddeden oluşan Dolaylı Akran Baskısı alt ölçeği için Alfa: .82 bulunmuştur. Korelasyon katsayısı, Direkt Akran Baskısı alt ölçeği için .74, Dolaylı Akran Baskısı alt ölçeği için .79 bulunmuştur. Bu bulgular ölçeğin güvenilir olduğu konusunda yeterli kanıt ortaya koymaktadır (Esen, 2003) (Ek-3).

Tablo 1. Bu araştırmada toplumsal cinsiyet rol tutum ölçeği, akran baskısı ölçeği ve alt boyutlarından alınan puan ortalamaları ve cronbach alfa güvenirlilik katsayıları

Ölçekler ve alt boyutları	Ortanca (min-max)	Ortalama ± standart sapma	Cronbach Alfa	Cronbach Alfa
Toplam TCRTÖ	115 (34 - 158)	113,7 ± 10,7	0,81	0.92*
Esitlikçi cinsiyet rolü	36 (8 - 40)	34,2 ± 6,7	0,88	0.78*
Kadın cinsiyet rolü	24 (7 - 40)	24,2 ± 4,6	0,39	0.80*
Evlilikte cinsiyet rolü	14 (4 - 40)	14,6 ± 4	0,61	0.78*
Geleneksel cinsiyet rolü	29 (3 - 40)	28,6 ± 6	0,75	0.78*
Erkek cinsiyet rolü	12 (5 - 30)	12,1 ± 4,4	0,71	0.72*
Toplam ABÖ	42 (33 - 167)	46,5 ± 14,9	0,94	0.90**
Direk akran baskısı	21 (18 - 95)	24 ± 7,9	0,92	0.89**
Dolaylı akran baskısı	20 (13 - 72)	22,4 ± 7,8	0,86	0.82**

*: Orjinal ölçeğin (TCRTÖ) Cronbach alfa'sı (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011)

** : Orjinal ölçeğin (ABÖ) Cronbach alfa'sı (Esen, 2003)

3.6. Verilerin Toplanması

Araştırma, öğrencilerin 2016-2017 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında öğrenim gördükleri derslerin öğretim üyelerinin izni alınarak ders esnasında çalışma ile ilgili bilgi verildikten sonra anketler sınıftaki öğrencilere dağıtılmıştır. Gönüllü olanların çalışmaya dahil edilmeleri sağlanarak yazılı onam formu okutulmuş ve izinleri alınarak veri toplama formu uygulanmıştır. Anketlerin uygulanması esnasında yoklama alınarak gelmeyen öğrenciler tespit edilmiş ve daha sonraki derslerde bu öğrencilerden gönüllü olanların araştırmaya katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Veri toplama formunun uygulanması ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

3.7. İstatistiksel Değerlendirme

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS V23 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırma verileri değerlendirilirken; verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro Wilks ile incelenmiştir. Normal dağılım göstermeyen alt boyutların demografik verilerle karşılaştırılmasında Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Alt boyutlar arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile incelenmiştir. Kullanılan ölçeklerin güvenilirliği için Cronbach Alfa yöntemi tercih edilmiştir. Nicel veriler ortanca (min-max), frekans (yüzde) şeklinde sunulmuştur. Gruplar arası ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına p değerlerine göre karar verilmiş ve istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3.8.Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlanmadan önce araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi için OMÜ Tıp Fakültesi Etik Kurulu'na başvurulmuş ve etik kurul onayı alınmıştır (B.30.2.ODM.0.20.08/2121-110-506) (Ek-4).

Ayrıca çalışmanın Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde yapılabilmesi için Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığından gerekli yazılı izinler alınmıştır (Ek-5). Araştırmaya katılan öğrencilere, araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiş, gönüllü olanların çalışmaya dahil edilmeleri sağlanarak yazılı onam formu okutulmuş ve izinleri alınmıştır.

3.9. Araştırmanın Sınırlılıklar

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesine kayıtlı öğrenci olmak, olarak belirlenmiştir.

4. BULGULAR

Bu çalışma, OMÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Hemşirelik, Ebelik, Beslenme ve diyetetik, Sosyal hizmetler ve Sağlık yönetimi bölümünde 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı Güz Yarıyılında öğrenim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 1115 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler bu bölümde verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerinin tanımlayıcı özellikleri (n=1115)

Özellikler	n	%
Yaş Ortalaması (yıl)	20,3±2,0 yıl	(min-max=17-36)
Cinsiyet		
Kadın	924	82,9
Erkek	191	17,1
Bölmeler		
Hemşirelik	399	35,8
Ebelik	247	22,2
Beslenme	292	26,2
Sağlık yönetimi	57	5,1
Sosyal hizmetler	120	10,7
Sınıf		
Birinci	349	31,3
İkinci	288	25,8
Üçüncü	280	25,2
Dördüncü	198	17,7
Beden Kitle İndeksi		
Zayıf	118	10,5
Normal Kilolu	797	71,4
Şişmanlık öncesi	134	12,2
Şişman ve aşırı şişman	66	5,9
En uzun süre yaşanan yer		
İl	597	53,5
İlçe	360	32,3
Köy	158	14,2

Öğrencilerin yaş ortalaması 20,3±2,0 yıl (min-max=17-36) olarak elde edilmiştir. Araştırmaya katılanlarda kadınların oranı %82,9 iken erkeklerin oranı %17,1'dir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin oranı %35,8 iken, ebelik bölümü öğrencilerinin oranı %22,2, beslenme bölümü %26,2, sağlık yönetimi %5,1 ve sosyal hizmetler %10,7'dir. Birinci sınıfta okuyanların oranı %31,3 iken, ikinci sınıf %25,8, üçüncü sınıf %25,2 ve dördüncü sınıf %17,7'dir. Öğrencilerin %71,4'ü normal kilolu iken %5,9'u şişman ve aşırı şişmandır. En uzun süre yaşanan yerler incelendiğinde ilde yaşayanların oranı %53,5 ve köyde yaşayanların oranı da %14,2'dir (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerinin ailesi ile ilgili tanımlayıcı özellikler (n=1115)

Özellikler	n	%
Aile tipi		
Geniş aile	228	20,4
Çekirdek aile	887	79,6
Ailenin gelir durumu		
Gelir giderden az	156	14,0
Gelir gidere denk	780	69,9
Gelir giderden fazla	179	16,1
Anne çalışma durumu (n=1108)		
Çalışıyor	210	18,9
Çalışmıyor	898	81,1
Baba çalışma durumu (n=1074)		
Çalışıyor	853	79,4
Çalışmıyor	221	20,6
Annenin eğitim durumu (n=1108)		
Eğitim almamış	51	4,6
İlkokul mezunu	611	55,1
Ortaokul mezunu	174	15,8
Lise mezunu	189	17,1
Üniversite mezunu ve üzeri	83	7,4
Babanın eğitim durumu (n=1074)		
Eğitim almamış	18	1,8
İlkokul mezunu	351	32,6
Ortaokul mezunu	188	17,5
Lise mezunu	275	25,6
Üniversite mezunu ve üzeri	242	22,5
Kardeş sahibi olma durumu		
Var	1068	95,7
Yok	47	4,3

Kendilerini çekirdek aile olarak tanımlayanların oranı %79,6'dır. Geliri giderinden az olanların oranı %14,0 iken geliri giderine denk olanların oranı %69,9' dur. Annesi çalışanların oranı %18,9 iken babası çalışanların oranı %79,4'dür. Anne eğitimleri incelendiğinde eğitim almamışların oranı %4,6, ilkokul mezunu olanların oranı %55,1 iken üniversite mezunu ve üzeri olanların oranı %7,4'dür. Baba eğitimleri incelendiğinde eğitim almamışların oranı %1,8, ilkokul mezunu olanların oranı %32,6 iken üniversite mezunu ve üzeri olanların oranı %22,5'tir. Öğrencilerin %95,7'si kardeş sahibidir (Tablo 3).

Tablo 4. Öğrencilerinin alkol ve sigara kullanım durumları ile arkadaş edinme durumları (n=1115)

Özellikler	n	%
Sigara kullanma durumu		
Kullanan	161	14,4
Kullanmayan	954	85,6
Alkol kullanma durumu		
Kullanan	109	9,7
Kullanmayan	1006	90,3
Arkadaş edinmede zorlanma durumu		
Zorlanan	148	13,2
Zorlanmayan	967	86,8
Arkadaşlar ile anlaşabilme durumu		
Çok iyi anlaşıyorum	354	31,8
İyi anlaşıyorum	620	55,6
Anlaşıyorum	128	11,5
Anlaşamıyorum	13	1,1
Arkadaş sayısını değerlendirme durumu		
Çok fazla	273	24,5
Normal	747	67,0
Yok veya az	95	8,5

Sigara kullananların oranı %14,4 iken alkol kullananların oranı %9,7 olarak elde edilmiştir. Arkadaş edinmede zorlananların oranı %13,2 olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin %31,8'i arkadaşları ile çok iyi anlaştıklarını belirtirken %55,6'i iyi derecede anlaştıklarını belirtmişlerdir. Anlaşamıyorum diyenlerin oranı ise %1,1'dir. Arkadaş sayısını çok fazla olarak değerlendirenlerin oranı %24,5 iken normal olarak değerlendirenlerin oranı %67,0'dır (Tablo 4).

Tablo 5. Öğrencilerinin akran baskısına maruz kalma ve uyguladığını düşünme durumları (n=1115)

Özellikler	n	%
Akran baskısına maruz kaldığını düşünme durumu		
Maruz kalan	167	14,9
Maruz kalmayan	948	85,1
Arkadaşlara/Akranlara baskı uyguladığını düşünme durumu		
Uygulayan	108	9,7
Uygulamayan	1007	90,3
Arkadaşlara/Akranlara sözel şiddet uygulama durumu		
Uygulayan	271	24,3
Uygulamayan	844	75,7
Arkadaşlar/Akranlar tarafından sözel şiddette maruz kalma durumu		
Maruz kalan	335	30,0
Maruz kalmayan	780	70,0
Arkadaşlara/Akranlara fiziksel şiddet uygulama durumu		
Uygulayan	98	8,8
Uygulamayan	1017	91,2
Arkadaşlar/Akranlar tarafından fiziksel şiddette maruz kama durumu		
Maruz kalan	71	6,3
Maruz kalmayan	1044	93,7
Arkadaşlara/Akranlara duygusal/psikolojik şiddet uygulama durumu		
Uygulayan	220	19,7
Uygulamayan	895	80,3
Arkadaşlar/Akranlar tarafından duygusal/psikolojik şiddette maruz kalma durumu		
Maruz kalan	313	28,0
Maruz kalmayan	802	72,0

Akran baskısına maruz kalanların oranı %14,9 iken arkadaşlarına baskı uygulayanların oranı %9,7'dir. Arkadaşlarına sözel şiddet uygulayanların oranı %24,3 iken arkadaşları tarafından sözel şiddete maruz kalanların oranı %30'dur. Arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulayanların oranı %8,8 iken arkadaşları tarafından fiziksel şiddete maruz kalanların oranı %6,3'dir. Arkadaşlarına duygusal/psikolojik şiddet uygulayanların oranı %19,7 iken arkadaşları tarafından duygusal/psikolojik şiddete maruz kalanların oranı %28,0'dır (Tablo 5).

Tablo 6. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ile öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin karşılaştırılması

Özellikler	TCRTÖ	Test istatistiği	p
Cinsiyet	Ortanca (min-max)		
Kadın	115,0 (35 – 158)	U=82805,0	0,235
Erkek	114,5 (834 – 131)		
Bölüm			
Hemşirelik	115 (69 - 132)	KW=1,2	0,884
Ebelik	116 (37 - 158)		
Beslenme	115 (70 - 134)		
Sağlık yönetimi	116 (94 - 157)		
Sosyal hizmetler	116 (34 - 132)		
Sınıf			
Birinci	115 (70 - 158)	KW =0,5	0,925
İkinci	116 (34 - 141)		
Üçüncü	115 (35 - 135)		
Dördüncü	115 (69 - 136)		
Beden kitle indeksi			
Zayıf	115 (35 - 134)	KW =4,7	0,192
Normal Kilolu	115 (34 - 158)		
Preobez	116 (76 - 132)		
Şişman ve aşırı şişman	114 (80 - 124)		
En uzun süre yaşanılan yer			
İl	115 (34 - 134)a	KW =7,3	0,026
İlçe	116 (70 - 157)ab		
Köy	117 (69 - 158)b		

U: Mann Whitney U test istatistiği, KW: Kruskal Wallis test istatistiği, a-b: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

En uzun süre yaşanılan yer ile TCRTÖ ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$). İlde yaşayanlarda ortanca değer 115 iken ilçede yaşayanlarda 116 ve köyde yaşayanlarda 117 olarak elde edilmiştir. İl ve köyde yaşayanların ortanca değerleri arasında fark vardır. İlçe ortanca değeri ise hem il hem de köyde yaşayanlardan farklı değildir (Tablo 6).

Öğrencilerin cinsiyeti, bölümleri, okudukları sınıflar ve vücut kitle indeksleri ile TCRTÖ ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 6).

Tablo 7. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ile öğrencilerin ailesi ile ilgili bazı özelliklerin karşılaştırılması

Özellikler	TCRTÖ	Test istatistiği	p
Aile tipi	Ortanca (min-max)		
Geniş	115 (34 - 141)	U=97437,5	0,695
Çekirdek	115 (37 - 158)		
Aile gelir durumu			
Gelir giderden az	116 (77 - 130)a	KW=6,7	0,036
Gelir gidere denk	115 (35 - 158)ab		
Gelir giderden fazla	113 (34 - 157)b		
Anne çalışma durumu			
Çalışıyor	115 (34 - 141)	U=91942,5	0,541
Çalışmıyor	115 (35 - 158)		
Baba çalışma durumu			
Çalışıyor	115 (35 - 158)	U=89918,5	0,075
Çalışmıyor	116 (34 - 141)		
Anne eğitim durumu			
Eğitim almamış	117,0 (91 - 129)	KW=10,8	0,052
İlkokul	116,0 (37 - 158)		
Ortaokul	115,0 (34 - 128)		
Lise	114,0 (70 - 132)		
Üniversite ve üzeri	113,5 (70 - 141)		
Baba eğitim durumu			
Eğitim almamış	115 (87 - 128)ab	KW=11,6	0,020
İlkokul	117 (69 - 157)a		
Ortaokul	115 (35 - 131)ab		
Lise	115 (34 - 158)ab		
Üniversite ve üzeri	114 (70 - 141)b		
Kardeş sahibi olma durumu			
Var	115 (35 - 158)	U=22074,5	0,711
Yok	117 (34 - 125)		

U: Mann Whitney U test istatistiği, KW: Kruskal Wallis test istatistiği, a-b: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

Aile gelir durumu ile TCRTÖ ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Geliri giderinden az olanlarda ortanca değer 116 iken geliri giderine denk olanlarda 115 ve geliri giderinden fazla olanlarda da 113 olarak elde edilmiştir. Geliri giderinden az olanların ortanca değeri geliri giderinden fazla olanlardan daha yüksek elde edilmiştir (Tablo 7).

Baba eğitim durumu ile TCRTÖ ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Babası eğitim almamış olanların ortanca değer 115 iken, babası ilkokul mezunu olanlarda 117, ortaokul ve lise mezunu olanlarda 115, üniversite ve üzeri mezunu olanlarda 114 olarak elde edilmiştir. Babası ilkokul mezunu olanların ortanca değeri lise mezunu olanlardan daha yüksek elde edilmiştir (Tablo 7).

Aile tipine, anne-baba çalışma durumuna, anne eğitim durumu ve kardeş olma durumu ile TCRTÖ ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$) (Tablo 7).

Tablo 8. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ile öğrencilerin sigara kullanma ve arkadaş edinme durumlarının karşılaştırılması

Özellikler	TCRTÖ	Test istatistiği	p
Sigara kullanma durumu	Ortanca (min-max)		
Kullanan	115 (34 - 131)	U=68852,0	0,113
Kullanmayan	115 (35 - 158)		
Alkol kullanma durumu			
Kullanan	114 (34 - 129)	U=49656,0	0,251
Kullanmayan	115 (35 - 158)		
Arkadaş edinmede zorlanma			
Zorlanan	116 (35 - 134)	U=70224,5	1,000
Zorlanmayan	115 (34 - 158)		
Arkadaş ile anlaşma durumu			
Çok iyi anlaşıyorum	116,0 (70 - 158)	KW=0,7	0,869
İyi anlaşıyorum	115,0 (37 - 141)		
Anlaşıyorum	115,0 (34 - 134)		
Anlaşamıyorum	119,5 (87 - 128)		
Arkadaş sayısını değerlendirme durumu			
Çok fazla	115 (34 - 141)	KW=0,6	0,706
Normal	115 (35 - 158)		
Yok veya az	116(37-134)		

U: Mann Whitney U test istatistiği, KW: Kruskal Wallis test istatistiği

Sigara kullanma, alkol kullanma, arkadaş edinmede zorlanma, arkadaşları ile anlaşma durumuna ve arkadaş sayısını değerlendirme durumu ile TCRTÖ ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$) (Tablo 8).

Tablo 9. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ile öğrencilerin akran baskısına maruz kalma ve uyguladığını düşünme durumlarının karşılaştırılması

Özellikler	TCRTÖ	Test istatistiği	p
Akran baskısına maruz kaldığını düşünme durumu			
Maruz kalan	115 (82 - 131)	U=74267,5	0,675
Maruz kalmayan	115 (34 - 158)		
Arkadaşlara/Akranlara baskı uyguladığını düşünme durumu			
Uygulayan	117 (34 - 132)	U=49696,0	0,202
Uygulamayan	115 (35 - 158)		
Arkadaşlara/Akranlara sözel şiddet uygulama durumu			
Uygulayan	116 (34 - 133)	U=106483,5	0,163
Uygulamayan	115 (69 - 158)		
Arkadaşlar/Akranlar tarafından sözel şiddete maruz kalma durumu			
Maruz kalan	116 (34 - 134)	U=123886,0	0,262
Maruz kalmayan	115 (35 - 158)		
Arkadaşlara/Akranlara fiziksel şiddet uygulama durumu			
Uygulayan	115 (34 - 131)	U=47397,0	0,659
Uygulamayan	115 (35 - 158)		
Arkadaşlar/Akranlar tarafından fiziksel şiddete maruz kalma durumu			
Maruz kalan	114 (34 - 128)	U=33172,5	0,385
Maruz kalmayan	115 (35 - 158)		
Arkadaşlara/Akranlara duygusal/psikolojik şiddet uygulama durumu			
Uygulayan	116 (34 - 131)	U=91465,0	0,456
Uygulamayan	115 (35 - 158)		
Arkadaşlar/Akranlar tarafından duygusal/psikolojik şiddete maruz kalma durumu			
Maruz kalan	116 (34 - 132)	U=112625,5	0,168
Maruz kalmayan	115 (37 - 158)		

U: Mann Whitney U test istatistiği,

Akran baskısına maruz kalma, arkadaşlarına baskı uygulama, arkadaşlarına sözel şiddet uygulama, arkadaşları tarafından sözel şiddete maruz kalma, arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulama, arkadaşları tarafından fiziksel şiddete maruz kalma, arkadaşlarına duygusal/psikolojik şiddet uygulama, arkadaşları tarafından duygusal/psikolojik şiddete maruz kalma durumu ile TCRTÖ ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$) (Tablo 9).

Tablo 10. Akran baskısı ölçeği ile öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin karşılaştırılması

Özellikler	ABÖ	Test istatistiği	p
Cinsiyet			
Kadın	41 (33 - 167)	U=49152,0	0,000
Erkek	52 (33 - 126)		
Bölüm			
Hemşirelik	41 (34 - 128)a	KW=12,7	0,013
Ebelik	41 (34 - 100)a		
Beslenme	42 (33 - 167)ab		
Sağlık yönetimi	42 (34 - 115)ab		
Sosyal hizmetler	44 (34 - 102)b		
Sınıf			
Birinci	42 (33 - 167)	KW=4,2	0,240
İkinci	42 (34 - 126)		
Üçüncü	42 (33 - 102)		
Dördüncü	40 (34 - 103)		
Beden kitle indeksi			
Zayıf	42 (34 - 103)	KW=4,7	0,192
Normal Kilolu	115 (34 - 158)		
Preobez	116 (76 - 132)		
Şişman ve aşırı şişman	114 (80 - 124)		
En uzun süre yaşanılan yer			
İl	42 (33 - 167)	KW=3,8	0,146
İlçe	42 (34 - 115)		
Köy	41 (34 - 100)		

U: Mann Whitney U test istatistiği, χ^2 : Kruskal Wallis test istatistiği, a-b: Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur

Cinsiyet ile akran baskısı ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Kadınlarda ortanca değer 41 iken, erkeklerde 52 olarak elde edilmiştir ve erkeklerde akran baskısı ortanca değerleri daha yüksektir (Tablo 10).

Bölümler ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,05$). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinde ortanca değer 41 iken beslenme ve sağlık yönetiminde 42 ve sosyal hizmetler bölümü öğrencilerinde 44 olarak elde edilmiştir. Sosyal hizmetler bölümü öğrencilerinin ortanca değeri hemşirelik ve ebelik öğrencilerinden farklıdır ve daha yüksektir (Tablo 10).

Sınıf, beden kitle indeksi ve en uzun süre yaşanılan yer durumu ile akran baskısı ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$) (Tablo 10).

Tablo 11. Akran baskısı ölçeği ile öğrencilerin ailesi ile ilgili bazı özelliklerin karşılaştırılması

Özellikler	ABÖ	Test istatistiği	p
Aile tipi			
Geniş	41 (34 - 103)	U=94127	0,214
Çekirdek	42 (33 - 167)		
Aile gelir durumu			
Gelir giderden az	42 (34 - 96)	KW=0,1	0,971
Gelir gidere denk	42 (33 - 167)		
Gelir giderden fazla	42 (34 - 103)		
Anne çalışma durumu			
Çalışıyor	42 (34 - 126)	U=92352,5	0,503
Çalışmıyor	42 (33 - 167)		
Baba çalışma durumu			
Çalışıyor	42 (33 - 167)	U=96605,5	0,733
Çalışmıyor	42 (34 - 128)		
Anne eğitim durumu			
Eğitim almamış	41 (34 - 76)	KW=6,7	0,153
İlkokul	41 (33 - 167)		
Ortaokul	43 (33 - 128)		
Lise	42 (34 - 110)		
Üniversite ve üzeri	42 (33 - 102)		
Baba eğitim durumu			
Eğitim almamış	45 (34 - 90)	KW=5,0	0,279
İlkokul	41 (34 - 167)		
Ortaokul	42 (33 - 103)		
Lise	42 (34 - 128)		
Üniversite ve üzeri	43 (33 - 126)		
Kardeş sahibi olma durumu			
Var	42 (33 - 167)	U=21954,0	0,646
Yok	41 (34 - 93)		

U: Mann Whitney U test istatistiği, KW: Kruskal Wallis test istatistiği

Aile tipi, ailenin gelir durumu, anne çalışma durumu, baba çalışma durumu, anne ve baba eğitim durumu ve kardeş sahibi olma durumu ile akran baskısı ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 11).

Tablo 12. Akran baskısı ölçeği ile öğrencilerin sigara kullanma ve arkadaş edinme durumlarının karşılaştırılması

Özellikler	ABÖ	Test istatistiği	p
Sigara kullanma durumu			
Kullanan	51 (34 - 128)	U=41570,5	0,000
Kullanmayan	41 (33 - 167)		
Alkol kullanma durumu			
Kullanan	54 (34 - 128)	U=25903,0	0,000
Kullanmayan	41 (33 - 167)		
Arkadaş edinmede zorlanma			
Zorlanan	42 (34 - 115)	U=69964,5	0,894
Zorlanmayan	42 (33 - 167)		
Arkadaş ile anlaşma durumu			
Çok iyi anlaşıyorum	41 (34 - 103)	KW=4,2	0,237
İyi anlaşıyorum	42 (33 - 167)		
Anlaşıyorum	42 (33 - 128)		
Anlaşmıyorum	45 (34 - 97)		
Arkadaş sayısını değerlendirme durumu			
Çok fazla	43 (34 - 110)	KW=9,8	0,142
Normal	42 (33 - 167)		
Yok veya az	42 (34 - 103)		

U: Mann Whitney U test istatistiği, KW: Kruskal Wallis test istatistiği

Sigara kullanma durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0,001$). Sigara kullananlarda ortanca değer 51 iken kullanmayanlarda 41 olarak elde edilmiştir (Tablo 12).

Benzer şekilde alkol kullanma durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,001$). Alkol kullananlarda ortanca değer 54 iken kullanmayanlarda 41 olarak elde edilmiştir (Tablo 12).

Arkadaş edinmede zorlanma, arkadaş ile anlaşma ve arkadaş sayısını değerlendirme durumu ile akran baskısı ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > 0,05$) (Tablo 12).

Tablo 13. Akran baskısı ölçeği ile öğrencilerin akran baskısına maruz kalma ve uyguladığını düşünme durumlarının karşılaştırılması

Özellikler	ABÖ	Test istatistiği	p
Akran baskısına maruz kaldığını düşünme durumu			
Maruz kalan	46 (34 - 128)	U=54541,5	0,000
Maruz kalmayan	41 (33 - 167)		
Arkadaşlara/Akranlara baskı uyguladığını düşünme durumu			
Uygulayan	49 (34 - 115)	U=33605,0	0,000
Uygulamayan	41 (33 - 167)		
Arkadaşlara/Akranlara sözel şiddet uygulama durumu			
Uygulayan	48 (34 - 126)	U=63854,0	0,000
Uygulamayan	40 (33 - 167)		
Arkadaşlar/Akranlar tarafından sözel şiddette maruz kalma durumu			
Maruz kalan	46 (34 - 128)	U=88222,0	0,000
Maruz kalmayan	40 (33 - 167)		
Arkadaşlara/Akranlara fiziksel şiddet uygulama durumu			
Uygulayan	55 (34 - 128)	U=23029,0	0,000
Uygulamayan	41 (33 - 167)		
Arkadaşlar/Akranlar tarafından fiziksel şiddette maruz kalma durumu			
Maruz kalan	53 (35 - 128)	U=17933,0	0,000
Maruz kalmayan	41 (33 - 167)		
Arkadaşlara/Akranlara duygusal/psikolojik şiddet uygulama durumu			
Uygulayan	49 (34 - 128)	U=53278,0	0,000
Uygulamayan	41 (33 - 167)		
Arkadaşlar/Akranlar tarafından duygusal/psikolojik şiddette maruz kalma durumu			
Maruz kalan	45 (34 - 128)	U=84366,0	0,000
Maruz kalmayan	41 (33 - 167)		

U: Mann Whitney U test istatistiği

Akran baskısına maruz kalma durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Maruz kalanlarda ortanca değer 46 iken maruz kalmayanlarda 41 olarak elde edilmiştir (Tablo 13).

Arkadaşlarına baskı uygulama durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Baskı uygulayanlarda ortanca değer 49 iken uygulamayanlarda 41 olarak elde edilmiştir (Tablo 13).

Arkadaşlarına söze şiddet uygulama durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Baskı uygulayanlarda ortanca değer 48 iken uygulamayanlarda 40 olarak elde edilmiştir (Tablo 13).

Arkadaşları tarafından sözel şiddete maruz kalma durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Baskı uygulananlarda ortanca değer 46 iken uygulanmayanlarda ortanca değer 40 olarak elde edilmiştir (Tablo 13).

Arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulama durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Baskı uygulayanlarda ortanca değer 55 iken uygulamayanlarda 41 olarak elde edilmiştir (Tablo 13).

Arkadaşları tarafından fiziksel şiddete maruz kalma durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Şiddete maruz kalanlarda ortanca değer 53 iken maruz kalmayanlarda 41 olarak elde edilmiştir (Tablo 13).

Arkadaşlarına duygusal/psikolojik şiddet uygulama durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Baskı uygulayanlarda ortanca değer 49 iken uygulamayanlarda 41 olarak elde edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 14. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ile akran baskısı ölçeği ve alt boyutları arasında korelasyon analizi sonuçları

	ABÖ	TCRTÖ	Direkt Akran Baskısı	Dolaylı Akran Baskısı	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü
TCRTÖ	$r=0,007$ $p=0,812$							
Direkt Akran baskısı	$r=0,880$ $p<0,001$	$r=-0,002$ $p=0,949$						
Dolaylı Akran Baskısı	$r=0,961$ $p<0,001$	$r=0,016$ $p=0,594$	$r=0,732$ $p<0,001$					
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	$r=-0,068$ $p=0,023$	$r=0,060$ $p=0,047$	$r=-0,109$ $p<0,001$	$r=-0,050$ $p=0,096$				
Kadın Cinsiyet Rolü	$r=0,071$ $p=0,018$	$r=0,015$ $p=0,607$	$r=0,076$ $p=0,011$	$r=0,061$ $p=0,042$	$r=0,186$ $p<0,001$			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	$r=0,202$ $p<0,001$	$r=-0,016$ $p=0,949$	$r=0,230$ $p<0,001$	$r=0,181$ $p<0,001$	$r=-0,383$ $p<0,001$	$r=0,222$ $p<0,001$		
Geleneksel Cinsiyet Rolü	$r=-0,172$ $p<0,001$	$r=0,022$ $p=0,456$	$r=-0,186$ $p<0,001$	$r=-0,150$ $p<0,001$	$r=0,315$ $p<0,001$	$r=-0,395$ $p<0,001$	$r=-0,549$ $p<0,001$	
Erkek Cinsiyet Rolü	$r=0,202$ $p<0,001$	$r=-0,081$ $p=0,007$	$r=0,209$ $p<0,001$	$r=0,180$ $p<0,001$	$r=-0,333$ $p<0,001$	$r=0,295$ $p<0,001$	$r=0,491$ $p<0,001$	$r=-0,609$ $p<0,001$

r: Spearman Korelasyon Katsayısı

Arkadaşları tarafından duygusal/psikolojik şiddete maruz kalma durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Şiddete maruz kalanlarda ortanca değer 45 iken maruz kalmayanlarda 41 olarak elde edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 14’de toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ile akran baskısı ölçeği ve alt boyutları arasındaki korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. Akran baskısı ölçeği ile TCRTÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($r=0,007$; $p=0,812$). Akran baskısı ölçeği ile direkt akran baskısı pozitif yönlü kuvvetli düzey anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,880$; $p<0,001$). Akran baskısı ölçeği ile dolaylı akran baskısı pozitif yönlü kuvvetli düzey anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,961$; $p<0,001$). Akran baskısı ölçeği ile eşitlikçi cinsiyet rolü negatif yönlü zayıf düzey anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,068$; $p=0,023$). Akran baskısı ölçeği ile kadın cinsiyet rolü pozitif yönlü zayıf düzey anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,071$; $p=0,018$). Akran baskısı ölçeği ile evlilikte cinsiyet rolü pozitif yönlü zayıf düzey anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,202$; $p<0,001$). Akran baskısı ölçeği ile geleneksel cinsiyet rolü negatif yönlü zayıf düzey anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,172$; $p<0,001$). Akran baskısı ölçeği ile erkek cinsiyet rolü pozitif yönlü zayıf düzey anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,202$; $p<0,001$) (Tablo 14).

5. TARTIŞMA

Samsun OMÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen bu araştırmada elde edilen bulgular bu bölümde tartışılacaktır.

Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları incelendiğinde; öğrencilerin eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Karasu ve ark. (2017), Aydın ve ark. (2016), Dinç ve Çalışkan (2016), Önder ve ark. (2013)'ün yaptıkları çalışmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Sis ve ark. (2013)'ün üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet tutumlarının “orta düzeyde” olduğu ve Sağlık Bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin diğer bölümlerde öğrenim görenlere göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olduklarını saptamıştır. Kavuran (2011), Atış (2010) ve Zeyneloğlu (2008)'nin yaptıkları çalışmalara bakıldığında aynı şekilde sağlık bölümünde okuyan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgular literatür ile benzerdir. Bu durum üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet ile ilgili farkındalıklarının arttığının ve öğrencilerin geleneksel bakış açısından uzaklaşarak daha eşitlikçi bakış açısını benimsediklerinin göstergesi olabilir. Sağlık alanında çalışacak ve mesleği gereği sürekli insanlar ile iletişim ve etkileşim halinde olacak olan öğrencilerin eşitlikçi bakış açısına sahip olmaları oldukça önemlidir. Aynı zamanda sağlık alanında çalışacak olan öğrenciler, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları eşitlikçi bir biçimde şekillendirilerek topluma benimsetilmesinde önemli sorumlulukları bulunmaktadır.

Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$). Kız ve erkek öğrencilerin aynı düzeyde eşitlikçi tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Yaşar (2011)'de yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığını saptamıştır. Özpulat (2017), Yayıcı ve Düşmez (2016), Kaya ve Uysal (2015), Sis ve ark. (2013), Çetinkaya (2013), Seçgin ve Tural (2011) ve Pınar ve ark. (2008)'in yapmış oldukları çalışmada kız öğrencilerin erkeklere göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olduklarını tespit ederken Karasu ve ark. (2017)'ün üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada erkek öğrencilerin kızlara göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olduklarını saptamıştır. Aynı şekilde Önder ve ark. (2013)'ün çalışmasına bakıldığında

erkek öğrencilerin kızlara oranla daha eşitlikçi tutuma sahip saptanmıştır. Literatüre bakıldığında yapılan çalışmalarda farklı sonuçların ortaya konulduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet rol tutumlarının şekillenmesini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin başında kişinin yaşadığı toplum ve bu toplumun değer yargıları gelmektedir. Yapılan çalışmalarda farklı sonuçların çıkması çalışmaların farklı bölgelerde farklı değer yargılarına sahip öğrenciler ile yapılmasından kaynaklanabilir. Farklı bölgelerde yapılan çalışmalar literature büyük katkı sağlamalarının yanısıra toplumun cinsiyet rol tutumları profilinin oluşturulmasına olanak sağlamaktadır. Diğer yandan bu çalışmada kız ve erkek öğrencilerin aynı düzeyde eşitlikçi tutuma sahip oldukları kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından oldukça fazla olmasından kaynaklanmış olabilir.

Öğrencilerin en uzun süre yaşadığı yere TCRTÖ ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Köyde yaşayan öğrencilerin ilde yaşayan öğrencilere göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Dinç ve Çalışkan (2016), Yayıcı ve Düşmez (2016)'in üniversite öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada, en uzun süre yaşadıkları yere göre öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında istatistiksel olarak fark gözlenmediğini tespit etmişlerdir. Önder ve ark. (2013)'in sağlık kurumları yöneticiliği bölümü öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları yere göre toplumsal cinsiyet rolü toplam puanları arasında fark olmadığını saptamıştır. Yaşar (2011)'in çalışmasında öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının en uzun süre yaşanan yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır. Benzer şekilde Atış (2010)'ın ebeklik ve hemşirelik öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında fark olmadığını bulmuştur. Bu çalışmadaki bulgular literatürden farklı olarak köyde yaşayanlarda daha eşitlikçi tutumun benimsenmiş olması dikkat çekicidir. Öğrencilerin eşitlikçi tutumu benimsemeleri, toplumsal cinsiyet farkındalığının yaygınlaştırılmasına yönelik yürütülen toplumsal çalışmalardan kaynaklanmış olabilir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin aile gelir durumu ile TCRTÖ ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < 0.05$). Aile geliri giderinden az olan öğrenciler aile geliri giderinden fazla olan öğrencilere göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Aydın ve ark. (2016)'in yapmış oldukları

çalışmada, öğrencilerin ailelerinin aylık gelir miktarının toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin gelir düzeyi yüksek olanlara göre daha fazla eşitlikçi rol tutumlarına sahip oldukları saptanmıştır. Derya ve ark. (2017)'ın yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarına göre orta düzeyde gelire sahip olanların daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar bu araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin aile gelir durumunun düşük olması, öğrencilerin daha hassas ve duyarlı olmasına sebep olmuş ve bunun sonucunda daha eşitlikçi bir tutum benimsemelerini etkilemiş olabilir.

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutuları ile baba eğitim durumuna bakılmış ve ortanca değerler arasında istatistiksel olarak fark olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin, babası üniversite ve üzeri mezunu olanlara göre daha fazla eşitlik tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Özpulat (2017), Dinç ve Çalışkan (2016), Aydın ve ark. (2016), Aylaz ve ark. (2014), Çetinkaya (2013), Yaşar (2011)'ın üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşlerini belirlemek amacı ile yapmış oldukları çalışmada, baba eğitimi ile cinsiyet rolü tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığını saptamışlardır. Benzer şekilde Zeyneloğlu (2008)'un hemşirelik öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasında, öğrencilerin baba öğrenim düzeyine göre TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki farkı önemsiz bulmuştur. Baba eğitim durumunun öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının şekillenmesinde etkili olmadığı düşünülebilir. Baba eğitim durumu düşük olan öğrencilerin daha eşitlikçi tutum benimsemeleri, okullarda ve üniversitelerde toplumsal cinsiyet farkındalığı ile ilgili yapılan çalışmalardan kaynaklanmış olabilir.

Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin akran baskısı yaşama durumlarına bakıldığında; öğrencilerin akran baskısı yaşama durumlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Gündoğdu ve ark. (2016)'ın çalışmasında öğrencilerin akran baskısı yaşama durumlarını düşük olduğunu saptamıştır. Satan (2013) ve Esen (2003)'in çalışmalarına bakıldığında aynı şekilde öğrencilerin akran baskısı yaşama durumlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bulgular literatür ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin benlik saygısının ve özgüveninin yüksek olduğu ve bu nedenle akran gruplarında baskıya boyun eğmedikleri ve baskıyı engelledikleri düşünülebilir.

Araştıma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyetine göre akran baskısı ortanca değerleri arasında fark olduğu erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha fazla akran baskısına maruz kaldıkları tespit edilmiştir ($p<0.001$). Karaman (2013)'in çalışmasında akran baskısı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ve erkek ergenlerin akran baskısından kız ergenlere göre daha fazla etkilendiğini saptamıştır. Yıldırım (2007)'in öğrenciler ile yapmış olduğu araştırma sonucuna göre erkeklerin akran baskısını kızlara göre daha fazla hissettiklerini belirlemiştir. Gündoğdu ve ark. (2016), Satan (2011), Güney (2007), Çiğdemoğlu'unun (2006), Kapıkıran ve Fiyakalı (2005)'nin araştırmasında ABÖ ile cinsiyet arasındaki farkın anlamlı ve erkeklerin kızlardan daha yüksek puana sahip oldukları yani erkeklerin daha çok akran baskısına maruz kaldıkları görölmektedir. Akran baskısı ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, kızların akran baskısından daha az etkilendiği ve olumlu akran baskısı yaşadıkları, erkeklerin daha fazla akran baskısı yaşadıkları görölmektedir. Toplumda erkeklerin sosyalleşme imkanını kadınlara göre daha fazla elde etmeleri, dış uyaranlara maruziyetlerini arttırabileceğini düşündürebilir. Dolayısıyla bu durum erkeklerin kızlara göre akranlarından daha fazla baskı görmeleri ile sonuçlanabilir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler ile akran baskısı yaşama durumları karşılaştırılmış ve ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). En fazla akran baskısına maruz kalan sosyal hizmetler bölümü öğrencileri iken en az akran baskısına maruz kalan hemşirelik ve ebelik bölümü öğrencileri olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun bölümler arasında erkek öğrenci sayısının farklı olması sebep olmuş olabilir. Çünkü ebelik bölümünde hiç erkek öğrenci bulunmazken hemşirelik bölümünde ise sosyal hizmetler bölümüne göre daha az erkek öğrenci bulunmaktadır.

Öğrencilerin sigara kullanma durumları ile akran baskısı yaşama durumları ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,001$). Sigara kullanan öğrenciler kullanmayanlara göre daha fazla akran baskısına maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Gündoğdu ve ark. (2016)'ın öğrencilerden sigara içme deneyimi olanlar ile ABÖ puanı arasında farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir. Esen (2003)'in çalışmasında öğrencilerin akran baskısı düzeyleri ve sigara içme davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sigara kullanımına başlamada akran etkisi oldukça fazladır ve sigara kullanan bireyler kullanmayan akranlarını kullanmaları

konusunda desteklerler yani baskı uygularlar. Kendileri gibi sigara kullanmalarını isterler ve bunu olumlu karşılamayanları arkadaş gruplarına almak istemezler. Bunun sonucunda arkadaş ortamından ayrılmak istemeyen birey arkadaşlarının baskısına boyun eğerek sigara kullanmaya başlar ve bunu sürdürür. Dolayısıyla sigara kullan öğrenciler kullanmayanlara göre daha fazla akran baskısına maruz kaldığı düşünülebilir.

Öğrencilerin alkol kullanma durumları ile akran baskısı yaşama durumları ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,001$). Alkol kullanan öğrenciler kullanmayanlara göre daha fazla akran baskısına maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Satan (2011)'in çalışmasında akran baskısı ile alkol alma durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğunu saptamış alkol kullanan öğrencilerin akran baskısı puanlarının, alkol almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Çiğdemoğlu (2006)'nın yapmış olduğu çalışmada, sigara, alkol, madde kullananların akran baskısını daha fazla yaşadıklarını saptamıştır. Ergenlik dönemindeki gençler, ailelerinin ve toplumun onaylamadığı, kendilerinin bugün ve gelecekteki zararlarını göremedikleri olumsuz davranışlarda bulunabilirler (Kıran, 2003). Yetişkinliğe geçiş evresi olan ergenlik döneminde ergenler literatürde belirtildiği gibi arkadaş gruplarından gelen baskıya boyun eğmeleri sonucunda bir takım riskli davranışlar (sigara içme, alkol kullanma gibi) sergileyebilirler (Köse, 2015).

Öğrencilerin akran baskısına maruz kalma durumu ile akran baskısı ölçeği ortanca değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,001$). Akran baskısına maruz kalan öğrencilerin akran baskısı ortanca değerleri daha yüksek çıkmıştır. Bu durum öğrencilerin maruz kaldıkları akran baskısının farkında olduklarının bir göstergesi olabilir.

Öğrencilerin arkadaşlarına baskı uygulama durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Akran baskısı uygulayan öğrencilerinde akran baskısına maruz kaldıkları görülmektedir. Bu durum öğrencilerin arkadaş ortamında birbirlerinden çok etkilendiklerinin göstergesi olabilir. Aynı şekilde akran baskısına maruz kalan bireyler zamanla bu durumu benimseyip normalleştirebilir ve kendisinde başka bir akranına veya ona baskı yapan akranına baskı uygulamaya başlayabilir. Dolayısıyla akran baskısı arkadaş grubu içerisinde bir döngüye dönüşmüş olabilir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin arkadaşlarına sözel, fiziksel ve duygusal/psikolojik şiddet uygulama ve arkadaşları tarafından sözel, fiziksel ve duygusal/psikolojik şiddete maruz kalma durumu ile akran baskısı ortanca değerler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,001$). Araştırma kapsamına alınan öğrencilerden, arkadaşlarına sözel, fiziksel ve duygusal şiddet uygulayanlar ve maruz kalanlar diğerlerine göre akran baskısı yaşama durumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yıldırım (2007)'in çalışmasında şiddete başvuran ergenlerin, şiddete başvurmayan ergenlere göre akran baskısını daha yoğun yaşadıklarını saptamıştır. Ortak noktaların fazla olması ve iyi vakit geçireceğine inandığı akran grubuna dahil olan birey, akran grubundan ayrılmak istemez. Bunun için akran grubundaki olumlu ya da olumsuz tutumları, fikirleri ve yargıları zamanla kabullenme yoluna giderek akran grubunun kontrolüne girmeye başlarlar. Akran grubunun kontrolüne girme akran baskısını da beraberinde getirmektedir. Akran grubu içerisindeki olumsuz tutumlara bakıldığında; akranların birbirine sözel, fiziksel ve duygusal/psikolojik şiddet uygulaması görülmektedir. Zaten bu olumsuz tutumlar akran baskısını oluşturan tutumlardır. Bundan dolayı şiddet uygulayan veya şiddete maruz kalanlarda akran baskısı yaşama durumları yüksek çıkmaktadır. Şiddete maruz kalanlarda akran baskısının yüksek çıkması beklendiği bir sonuçtur. Fakat şiddet uygulayanlarda da akran baskısının yüksek çıkması akran grubu içerisinde baskısının tüm akran grubunu etkilediğini ve karşılıklı olarak baskı uyguladığının bir göstergesi olabilir.

Akran baskısı yaşama durumu ile toplumsal cinsiyet rol tutumları ölçeği alt boyutu olan eşitlikçi cinsiyet rolü arasında negatif yönlü zayıf düzey anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=-0,068$; $p=0,023$). Eşitlikçi cinsiyet rolü arttıkça akran baskısı yaşama durumunun azaldığı saptanmıştır. Kadınların ve erkeklerin günlük yaşamdaki roller ve sorumlulukları eşit olarak paylaşmaları anlamına gelen, eşitlikçi cinsiyet rolü yüksek olan bireyler, eşitlikçi bakış açısına ve farkındalığına sahip olan bireylerdir. Bu nedenle eşitlikçi bakış açısına sahip olan bireylerde akran baskısı uygulama veya yaşama durumu oldukça az görülmesi beklenmektedir. Elde edilen bulgular bu durumu desteklemektedir.

Akran baskısı yaşama durumu ile toplumsal cinsiyet rol tutumları ölçeği alt boyutları olan kadın cinsiyet, evlilikte cinsiyet ve erkek cinsiyet rolleri arasında pozitif yönlü zayıf düzey ilişki olduğu saptanmıştır (r ve p değerleri sırası ile $r=0,071$; $p=0,018$,

$r=0,202$; $p=0<0,001$, $r=0,202$; $p<0,001$). Kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü arttıkça akran baskısı yaşama durumunun arttığı bulunmuştur ($p<0,001$). Toplum tarafından; kadına yüklenen rol ve sorumluluklar anlamına gelen kadın cinsiyet rolü, evlilik yaşamında kadın ve erkeğe yüklenen rol ve sorumluluklar anlamına gelen evlilikte cinsiyet rolü ve erkeğe yüklenen rol ve sorumluluklar anlamına gelen erkek cinsiyet rolü yüksek olan bireyler toplumun/ kültürün yüklemiş olduğu bu rol ve sorumlulukları hayat boyu yerine getirme çabası içerisinde olacağından bu süreçte rol ve sorumlulukların yerine getirilmesinde yaşanacak bir aksaklık sonucu toplum tarafından baskıya uğraması kaçınılmaz olacaktır. Toplum tarafından eleştirilmemek için ve kötü bir algı sonucu toplumun tepkisini çekmemek için toplumun beklentilerini yerine getirmeye çalışırken bu beklentilerin vermiş olduğu baskıyı her zaman üzerinde hissedecektir. Bu nedenle kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü yüksek olan bireylerde akran baskısı yaşama durumu yüksek çıkmış olabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

- Öğrencilerin yaş ortalaması $20,3 \pm 2,0$ yıl (min-max=17-36) olarak elde edilmiştir. Araştırmaya katılanlarda kadınların oranı %82,9 iken erkeklerin oranı %17,1'dir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin oranı %35,8 iken, ebelik bölümü öğrencilerinin oranı %22,2, beslenme bölümü %26,2, sağlık yönetimi %5,1 ve sosyal hizmetler %10,8'dir. Yaşanılan yere bakıldığında; ilde yaşayanların oranı %53,5, ilçede yaşayanların oranı %32,3 ve köyde yaşayanların oranı da %14,2 olarak saptanmıştır (Tablo 2).
- Aile tipi olarak kendilerini geniş aile olarak tanımlayanların oranı %20,4 iken çekirdek aile olarak tanımlayanların oranı %79,6'dır. Geliri giderinden az olanların oranı %14,0 iken geliri giderine denk olanların oranı %69,9'dur. Annesi çalışanların oranı %18,9 iken babası çalışanların oranı %79,4'dür. Anne eğitimleri incelendiğinde eğitim almamışların oranı %4,6 iken ilkokul mezunu olanların oranı %55,1, üniversite mezunu ve üzeri olanların oranı %7,4'dür. Baba eğitimleri incelendiğinde eğitim almamışların oranı %1,8 iken ilkokul mezunu olanların oranı %32,6, üniversite mezunu ve üzeri olanların oranı %22,5'tir. Öğrencilerin %95,7'sinin kardeş sahibi olduğu tespit edilmiştir (Tablo3).
- Sigara kullanım oranı %14,4 iken alkol kullanım oranı %9,7 olarak elde edilmiştir. Öğrencilerin %31,8'i arkadaşları ile çok iyi anlaştıklarını belirtirken %55,6'sı iyi derecede anlaştıklarını belirtmiş olup %1,1'i anlaşamadıklarını belirtmişlerdir. Arkadaş sayısını normal olarak değerlendirenelerin oranı %67,0 olarak saptanmıştır (Tablo 4).
- Akran baskısına maruz kalanların oranı %14,9 iken arkadaşlarına baskı uygulayanların oranı %9,7'dir. Arkadaşlarına sözel şiddet uygulayanların oranı %24,3 iken arkadaşları tarafından sözel şiddete maruz kalanların oranı %30'dur. Arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulayanların oranı %8,8 iken arkadaşları tarafından fiziksel şiddete maruz kalanların oranı %6,3'dir. Arkadaşlarına duygusal şiddet uygulayanların oranı %19,7 iken arkadaşları tarafından duygusal şiddete maruz kalanların oranı %28,0 olarak saptanmıştır (Tablo 5).
- En uzun süre köyde yaşayan öğrenciler ilde yaşayan öğrencilere göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$) (Tablo 6).
- Aile geliri giderinden az olan öğrenciler aile geliri giderinden fazla olanlara göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$) (Tablo 7).

- Baba eğitim durumu düşük olan öğrencilerin baba eğitim durumu yüksek olanlara göre daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 7).
- Erkek öğrenciler kadın öğrencilere göre daha fazla akran baskısı yaşadıkları tespit edilmiştir ($p<0,001$) (Tablo 10).
- Sosyal hizmetler bölümü öğrencileri diğer bölüm öğrencilerine göre daha fazla akran baskısı yaşadıkları saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 10).
- Sigara ve alkol kullanan öğrenciler kullanmayanlara göre daha fazla akran baskısı yaşadıkları saptanmıştır ($p<0,001$) (Tablo 12).
- Akran baskısına maruz kalan ve arkadaşına baskı uygulayan öğrencilerin akran baskısı yaşama durumlarının daha yüksek olduğu tespi tedilmiştir ($p<0,001$) (Tablo 13).
- Arkadaşlarına sözel, fiziksel ve duygusal/psikolojik şiddet uygulayan ve arkadaşları tarafından sözel, fiziksel ve duygusal/psikolojik şiddete maruz kalan öğrencilerde akran baskısı yaşama durumlarının yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,001$) (Tablo 13).
- Eşitlikçi cinsiyet rolü arttıkça akran baskısı yaşama durumunun azaldığı saptanmıştır ($p<0,001$) (Tablo 14).
- Kadın cinsiyet, evlilikte cinsiyet ve erkek cinsiyet rolleri arttıkça akran baskısı yaşama durumunun arttığı bulunmuştur ($p<0,001$) (Tablo 14).

6.2. Öneriler

- Üniversitelerde öğrenciler, akademisyenler ve diğer çalışanlarda toplumsal cinsiyet ve akran baskısı farkındalığının oluşturulması için konferans, sempozyum, çalıştay ve kongreler düzenlenebilir.
- Öğrenci topluluklarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının kırılması için sosyal faaliyetler ve farkındalık çalışmaları yapılması desteklenebilir.
- İlkokuldan başlayarak tüm eğitim kurumlarının müfredatları, toplumsal cinsiyet ve akran baskısı farkındalığı bakış açısı ile düzenlemeler yapılabilir.
- Halk sağlığı hemşirelerine yönelik toplumsal cinsiyet ve akran baskısı farkındalık ve eğitim çalışmaları yapılabilir.

- Üniversite öğrencileri arasında akran eğitimi yöntemi kullanılarak akran baskısı farkındalığı ile ilgili sosyal faaliyetler ve eğitimler düzenlenebilir.
- Akran baskısı yaşayan, sigara ve alkol kullanan ve akran baskısı uygulayan öğrenciler başta olmak üzere üniversite öğrencilerine yönelik farkındalık ve eğitim çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akduman GG. Erken Çocukluk Döneminde Kardeş İstismarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Balıkesir University Journal of Social Sciences Institute, 2010;13(24).
- AAP (American Academy of Pediatrics). The Role Of The School Nurse In Providing School Health Services. Pediatrics, 2008;121:1052-1056.
- Akın A, Özvarıs SB. Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006:188-314.
- Akın A, Demirel S. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki, 2003;25(4):73-82.
- Akın A. Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayırıcılığı ve Sağlık. Toplum Hekimliği Bülteni, 2007;26(2):1-9.
- Argon T, Yılmaz ÇD, Lise Öğrencilerinin Akran İlişkileri Algıları İle Okula İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2016;5(28):250-258.
- Arslan S, Savaşer S. Akran Zorbalığını Önlemede Okul Hemşiresinin Rolü. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2009;2(3):118-123.
- Aslan G, A Metaphoric Analysis Regarding Gender Perceptions of Preservice Teachers, Education and Science, 2015;40(181):363-384.
- Atış F. Ebelik/ Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çukurova, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Aydın M, Özen BE, Yılmaz GŞ, Sungur MA. Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016;16(1):223-242.
- Aylaz R, Güneş G, Uzun Ö, Ünal S. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 2014;23(5):183-189.
- Bandura A. Social learning theory. Englewood Cliffs: Printice- Hall, inc. 1997.
- Barry DT, Bernard MJ, Beitel M. Gender, Sex Role Ideology and Self-Esteem Among East Asian Immigrants in the United States. J Nerv Ment Dis, 2006;194(9):708-711.
- Basow SA. Gender stereotypes and roles. California: Brooks/Cole Publishing Company Pacific Grove, California Third Edition, 1992.
- Başar F. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Kadın Sağlığına Etkisi. ACU Sağlık Bil Derg, 2017(3):131-137.
- Başçı B, Giray S. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Çok Değişkenli İstatistiksel Tekniklerle Analizi. J Life Eco, 2016;3(4):117-142.

- Bayhan P, Işıtan S. Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 2010;5(20):33-44
- Bayrakçı M, Sosyal Öğrenme Kuramı Ve Eğitimde Uygulanması, Sağlık Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007;14(10):198-210.
- Bem SL. Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing. Psychol Rev, 1981;88(4):354-364.
- Bhasin K. Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”. Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003:1-5.
- Bolışık B, Yılmaz HB, Yavuz B, Büyük ET. Yetişkinlerin Çocuklar İçin Oyuncak Seçimine Yönelik Davranışlarının İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2014;3(4): 976-990.
- Bulut D, Kızıldağ D. Cinsiyet Ayrımcılığı Ve Kadın İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Kariyerleri Üzerindeki Etkileri. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 2017;15(2):81-102.
- Burt K, Scott J. Parent and Adolescent Gender Role Attitudes in 1990’s Great Britain. Sex Roles, 2002;46(7/8):239-245
- Ceylan T. Toplumsal sistem analizinde toplumsal statü ve rol. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011;15(1):89-104.
- Cherry AL. Examining Global Social Welfare, Issues, Thomson Brooks/Cole, Belmont, 2005.
- Clasen DR, Brown BB. The Multidimensionality Of Peer Pressure In Adolescence. J Youth Adolescence, 1985;14(6).451-468.
- Connell RW. The Role of Men and Boys in Achieving Gender Equality. United Nations Report, 2003:3-39.
- Coşkun A, Özdilek R, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansımaları Ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü. Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi; 2012; 9(3):30-39.
- Csikzentmihalyi M, Larson R. Being Adolescent: Conflict And Growth In The Teenage Years. New York: Basic Books, 1984.
- Çeber E, Demirelöz M, Nazlı A, Ekşioşlu A, Mermer G, Aslan G, Yücel U. Ergenlerde Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Turkish Journal of Research & Development in Nursing, 2009;11(2):5-15.
- Çelik As, Pasinlioğlu T, Tan G, Koyuncu H. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. F.N. Hem. Derg, 2013; 21(3):181-186.
- Çetinkaya SK. Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. Nesne Psikoloji Dergisi (NPD), 2013;1(2):21-43.

- Çık A. Televizyon Reklamlarında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Yeniden Üretilmesi Üzerine Bir İnceleme (1970'lerden 2000'li Yıllara). *Ulakbilge*, 2017;5(9):87-101.
- Çınar P. Hangimiz daha saldırgan?. *Türk Psikoloji Bülteni*, 2005;11(36):76-80.
- Çınar S, Çırpan FK. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Akran Desteği İle Akademik Başarı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *MÜSBED* 2013;3(4):191-199.
- Çiğdemoglu S. Lise I.Sınıf Öğrencilerinin Akran Baskısı, Özsaygı Ve Dışadönüklük Kişilik Özelliklerinin Okul Türlerine Göre İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2006;67.
- Demir M. İş Yaşamında Ayrımcılık. *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, 2011;8(1): 760-784.
- Demirbilek S. Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açısından İncelenmesi. *Politik Ekonomik Yorumlar*, 2007;44(511):12-27.
- Demirel S. Toplumsal Cinsiyet. Taşkın, L. Editör, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, 7. Baskı, Ankara, Sistem Ofset Matbaacılık. 2005;29-34.
- Derya AY, Taşhan TS, Uçar T, Karaaslan T, Tunç AÖ. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Cinsel Tabulara Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2017;6(1):1– 8.
- Diñç A, Çalışkan C. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. *J Human Sci*, 2016;13(3):3671-3683.
- Dökmen ZY. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kadınsılık ve Erkeksilik Ölçekleri Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri. *Kriz Dergisi*, 1999;7(1): 27-40.
- Dökmen ZY. Çalışma Durumları Farklı Üç Grup Kadında Ruh Sağlığı, Kontrol Odağı İnancı ve Cinsiyet Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2003;18(51):111-124.
- Dökmen ZY. Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. 8. Baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi. 2017.
- Duffy J, Warren K, Walsh W. Classroom Interactions: Gender Of Teacher, Gender Of Student, And Classroom Subject. *Sex Roles*, 2001;45:579-593.
- Dumanlı D. Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet Kavramı Ve Kadın İmgesinin Kullanımı; Bir İçerik Analizi. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011;1(2):132-149.
- Elibol C, Kiliç Y, Burdurlu E. Okul Öncesi Çocuk Oyuncaklarında Malzeme Kullanımı Ve 4-6 Yaş Çocuklarının Renk Tercihleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2007;9(9):35-44.
- Ersanlı K, Kumcağız H. Cinsel Sağlık Eğitimi. 1.Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2016;67-68,278-283.

- Ersoy E. Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın Ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2009;19(2):209-230.
- Esen B. Akran Baskısı Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. Eğitim Bilimleri ve Uygulaması, 2003;2(3):65-76.
- Esen KB. Ergenlerin Akran Baskısı Düzeyleri Ve Cinsiyetlerine Göre Sigara İçme Davranışlarının İncelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 2003;3(1):169-188.
- Esen KB. Akran Baskısı Düzeyleri ve Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Risk Alma Davranışı ve Okul Başarılarının İncelenmesi, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2003;2(20):17-26.
- Esen KB. Akran Baskısı, Akademik Başarı Ve Yaş Değişkenlerine Göre Lise Öğrencilerinin Risk Alma Davranışlarının Yordanması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2003;24:79-85.
- Esen Y. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Geliştirme Amaçlı Bir Çalışma. Eğitim ve Bilim, 2013;38(169):280-295.
- Esen E, Soylu Y, Siyez D M, Demirgürz G. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü Ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2017;8(1):46-63.
- Farrell AD, Kung EM, White KS, Valois RF. The structure of self-reported aggression, drug use, and delinquent behaviors during early adolescence. J Clin Child Psychol, 2000;29(2):282-292.
- Gander MJ, Gardiner HW. Çocuk ve Ergen Gelişimi. Çeviren: Dönmez A, Çelen N, Onur B, İstanbul, İmge Kitabevi, 2004.
- Günay G, Bener Ö. Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2011;3:157-171.
- Gündoğdu Na, Güler N, Kocataş S, Güler G. İlköğretim 6., 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Ve Akran Baskısı Arasındaki İlişki. Türkiye Klinikleri J Public Health Nursing-Special Topics, 2016;2(1):61-67.
- Güney N, Ergenlikte Risk Almanın İçsel Kaynaklarının Benmerkezlilik, Akran Baskısı, Sosyo-Ekonomik Düzey Ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007; s:87.
- Ersöz, GA. Türk Atasözlerinde ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini. Gazi Türkiyat, 2010;1(6):167-181.
- Güllüoğlu Ö. Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun Popüler Kültür Ürünlerini Benimsetme ve Yayma İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme. Global Media Journal: Turkish Edition, 2012;2(4):64-86.
- Gürhan, N. Toplumsal Cinsiyet ve Din. e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi, 2010;4:58-80.

- Haotu S, Liao PS. Gender Differences In Gender Role Attitudes: A Comparative Analysis Of Taiwan And Costal China. *J Comp Fam Stud*, 2003;12(1):545-566.
- Helsen M, Vollebergh W, Meeus W. Social Support From Parents And Friends And Emotional Problems In Adolescence. *J Youth Adolescence*, 2000;29(3):319-335.
- IPU (Inter-Parliamentary Union). Women in National Parliaments”, <http://archive.ipu.org/wmn-e/arc/classif010318.htm>, Erşim tarihi: 10.02. 2018
- IPU (Inter-Parliamentary Union). Women in National Parliaments” <http://archive.ipu.org/wmn-e/arc/world010318.htm>, Erşim tarihi: 10.02. 2018
- KSGM 2014 (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi.Şiddet.Araştırması, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf>, Erişim tarihi 05.04.2018
- Kağıtçıbaşı Ç. Yeni İnsan ve İnsanlar. 10. Baskı, İstanbul, Evrim Yayınevi, 2005.
- Kahraman P, Başal H. Anne Eğitim Düzeyine Göre Çocukların Cinsiyet Kalıpyargıları İle Oyun Ve Oyuncak Tercihleri. *Social Sciences*, 2011;6(1), 1344-1366.
- Kalan ÖG. Reklamda Çocuğun Toplumsal Cinsiyet Teorisi Bağlamında Konumlandırılışı: 'Kinder' reklam Filmleri Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2010;1(38):75-89.
- Kandel DB, Andrews K. Processes Of Adolescent Socialization By Parents And Peers. *Int J Addict*, 1987; 22(4), 319-342.
- Kapıkıran AN, Fiyakalı C. Lise Öğrencilerinde Akran Baskısı Ve Problem Çözme, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005;18(1):11-17.
- Karaman GN, Ergenlerde Risk Almanın İçsel Kaynaklarının Benmerkezlilik, Akran Baskısı, Sosyo-Ekonomik Düzey ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 2013;12(2), 445-460.
- Karasu F, Göllüce A, Güvenç E, Çelik S. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Sdü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2017;1.
- Kavuran, E. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine bakışlarının belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Kaya FŞ, Uysal V. Günümüzde Dindarlık Ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Algıları Üstüne Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2015;8(36):646-662.
- Kıran B. Akran Baskısı Düzeyi Farklı Olan Öğrencilerin Risk Alma, Sigara İçme Davranışı Ve Okul Başarılarının İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, Yayınlanmamış doktora tezi, 2002.
- Kılıç LK, Eyüp B. İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerine Bir İnceleme. *Odü Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2011;2(3):129-148.

- Köse N. Ergenlerde Akran İlişkilerinin Mutluluk Düzeyine Etkisi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2015;2(4):1-6.
- Kulaksızoglu A. Ergenlik Psikolojisi. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2002:49-50.
- Lindsey LL. Gender Roles A Sociological Perspective, Prentice Hall International Limited. United States of America, 2015:1-5.
- Lingren HG. Adolescence and Peer pressure. Nebraska Cooperative Extension, 2001;95-211.
- Martinez P, Carrasco MJ, Aza G, Blanco A, Espinar I. Family Gender Role and Guilt In Spanish Dual-Earner Families. Sex Roles, 2011.
- Maxwell KA. Friends: The Role of Peer Influence Across Adolescent Risk Behaviors. J Youth Adolescence, 2002;31(4):267-277.
- McHale SM, Crouter AC, Whitenon S. The Family Context Of Gender Development In Childhood And Adolescence. Social Development, 2003;12(1), 125-148.
- Meral PS. En Beyaz Çamaşırları En Ucuza Kim Yıkar? Reklam, Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları ve İktidar. Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi. 2009;6(3):17-29.
- Morgan CT. Psikolojiye Giriş. Karakaş, S. Eski, R. Editör, 18. Baskı, Konya, Eğitim Kitabevi, 2009.
- Newton MA, Mwisukha A. Relationship Between Peer Attitudes Towards School, Selected Peer Group Activities And Academic Achievement Of Secondary School Students In Nairobi. J Edu Res Develop, 2009;4:99-104.
- Ogelman GH. Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri. 2. Baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık, 2016.
- Ogelman GH, Sarıkaya HE. 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Beceri, Akran İlişkileri Ve Okula Uyum Düzeyleri İle Kardeş Değişkenleri Arasındaki İlişkiler. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 2014;(41):1-11.
- Olweus DA. Useful Evaluation Design And Effects Of The Olweus Bullying Prevention Program. Psychology, Crime & Law 2005;5:11(4):389-402.
- Onur H, Koyuncu B. Hegemonik Erkekliğin Bilinmeyen Yüzü: Sosyalizasyon Sürecinde Erkeklik Olusumları Ve Krizleri Üzerine Düşünceler. Toplum ve Bilim Dergisi, 2004;101:31-50.
- Önder ÖR, Yalçın AS, Göktaş B. Sağlık Kurumları Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 2013;2(1-2-3):55-78.
- Öngen B. Aytaç S. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Ve Yaşam Değerleri İlişkisi. Sosyoloji Konferansları, 2013;48:1-18.
- Özgüven İE. Ailede İletişim ve Yaşam. 1. Baskı, Ankara, PDREM Yayınları, 2010.

- Özkan B, Gündoğdu AE. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkçede Atasözleri ve Deyimler. *Electronic Turkish Studies*, 2011;6(3):1133-1147 .
- Özpulat F. Hemşirelik Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri ile Toplumsal Cinsiyet Algıları Arasındaki İlişki, *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2017;2(2):151-161.
- Özvarış SB, Toplumsal Cinsiyet, Çalışma Yaşamı Ve Kadın Sağlığı, *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi*, 2015; 37-44.
- Özvarış SB. Toplumsal Cinsiyet, Kadın Ve Sağlık. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 2008;39:168-174.
- Pehlivan VP, Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2017;31:497-521.
- Pınar G, Taşkın L, Eroğlu K. Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdu'nda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 2008;15(1):47-57.
- Powell GN, Greenhaus JH. Sex, Gender, and Decisions at The Family - Work Interface. *J Manage*, 2010;36(4):1011-1039.
- Prus SG, Gee E. Gender Differences In The Influence of Economic, Lifestyle and Psychosocial Factors on Later-Life Health. *Canadian J Public Health*, 2003; 94(4):306-309.
- Raskauskas J, Stoltz AD. Identifying And Intervening In Relational Aggression. *J Sch Nurs*, 2004;20:209-215.
- Ryan AM. Peer Groups As A Context For The Socialization Of Adolescents Motivation, Engagement And Achievement In School. *Educational Psychologist*, 2000;35(2):101-112.
- Sagebiel F, Vázquez S. Topic Report Stereotypes And Identity. *Meta-Analysis Of Gender And Science Research*, 2010;24.
- Santor DA, Messervey D, Kusumakar V.(2000). Measuring Peer Pressure, Popularity, And Conformity In Adolescent Boys And Girls: Predicting School Performance, Sexual Attitudes, And Substance Abuse, *J Youth Adolescence*, 2000;29(2):1163-182.
- Sargın N, Çetinkaya B. Akran Baskisini Azaltmada Grupla Psikolojik Danismanin Etkililiği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010;(23):185.
- Sarı S, Tekbıyık A. Arkadaş Baskısını Belirleme Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerlik Ve Güvenirliliği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012;31(2):295-318.
- Satan A, Ergenlerde Akran Baskisi, Benlik Saygisi Ve Alkol Kullanımı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2011;(34):183-194.

- Satan AA, Ortaöğretim Öğrencilerinde Akran Baskısının İnternet Bağımlılığına Olan Etkisi, *J Acad Sci Studies*, 2013;6(8):511-526.
- Schrock D, Schwalbe M. Men, Masculinity and Manhood Acts. *Annu Rev Sociol*, 2009; 35:277–295.
- Seçgin F, Tural A. Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 2011;6(4):2446-2458.
- Selekman J, Praeger SG. Violence in schools. In J. Selekman, *School Nursing: A Comprehensive Text*. Philadelphia: FA Davis Company. 2006; 919-942.
- Sis ÇA, Pasinlioğlu T, Tan G, Koyuncu H. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi, *F.N. Hem. Derg*, 2013;21(3):181-186.
- Soyşekerci S, Yılmaz H. Cinsiyet Ayrımcılığı Olarak Üstün Erillik (Hyper-Masculinity) Olgusunun Türkiye’de Aile İşletmeleri Bağlamında Araştırılması. *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 2007;7(1):75-79.
- Şahin AG. Ankara’daki İki Lisenin Öğrencilerinde Riskli Sağlık Davranışları Ve Bunlara Akran Baskısı İle Diğer Bazı Faktörlerin Etkisi, *Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi*, 2011.
- Şimşek H. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 2011;25(2):119-126.
- Temel A, Yakın M, Misci S. Örgütsel Cinsiyetlerin Örgütsel Davranışa Yansıması. *Yönetim Ve Ekonomi Dergisi*, 2006;13(1): 27-38.
- Tietz WM. Women And Men In Accounting Textbooks: Exploring The Hidden Curriculum, *Issues In Accounting Education*, 2007;22(3):459-480.
- Toksöz G, Dedeoğlu S, Parmaksız EM. Türkiye’de Kadın İşgücü Profili ve İstatistiklerinin Analizi 2014. TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e86369dc31550b3ac33>, 2014.
- Totan T, Yöndem Z. Ergenlerde Zorbalığın Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi, *Ege Eğitim Dergisi* 2007;(8)2:53–68.
- TUIK 2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594>, Erişim tarihi: 05.03.2018
- Tunç H. Toplumsal Cinsiyet Farklılaşması Üzerine Sosyoloji Bir Araştırma: Erkeklerin Küpe Takması Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2014;7(33):608-625.
- TDK (Türk Dil Kurumu), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5ae183882aed85.85261026, Erişim Tarihi: 14.10.2017.
- Uludağlı NP, Sayıl M. Orta Ve İleri Ergenlik Döneminde Risk Alma Davranışı: Ebeveyn Ve Akranların Rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 2009;12(23):14-24.

- Ulutaşdemir N, Balsak H, Çopur EÖ, Demiroğlu N. Halk Sağlığı Hemşireliğinin Bir Dalı: Okul Sağlığı Hemşireliği. *Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics*, 2016; 2(1):121-4.
- Uluyağcı C, Yılmaz A. Televizyon Reklamlarında Çocuğa İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2007;6(6):141-157.
- UNDP “Human Development Report, 2016” Table 5: Gender Inequality Index, <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>, Erişim tarihi 23.03.2018.
- UNDP 2017 Dünya Kadınlar Günü: Hedef Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/democratic_governance/un-in-turkey-2017-iwd-gender-backgroundunder.html, Erişim tarihi 18.01.2018.
- Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S., Eroğlu K, Taşkın L. (2007). Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2007;14(2):26-38.
- WEF (World Economic Forum). The Global GenderGap Report 2014. <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/>, Erişim tarihi 23.03.2018
- WHO, Gender and Health, Technical Paper, Switzyerland: World Health Organization, 1998.
- WHO. Gender, Women And Primary Health Care Renewal A Discussion Paper, 2010.
- WHO. Human Rights And Gender Equality In Health-Sector Strategies How To Assess Policy. Geneva: Publications of the World Health Organization; 2011:9-21.
- WHO. Women and Health Today’s Evidence Tomorrow’s Agenda. 2009:1-13.
- Yaşar B. Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Merin, Yüksek Lisans Tezi*, 2011; 61.
- Yavaş CÖG. Orta Ve Geç Ergenlik Dönemindeki Ergenlerde Tutum Ve Davranış Farklılıkları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012; 3(2):113-138.
- Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi: Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna. 20. Basım. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2008;23-9.
- Yaycı L, Düşmez İ. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini Tutumları ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2016;18(1):34-62.
- Yıldırım M, Şiddete Başvuran ve Başvurmayan Ergenlerin Yalnızlık Düzeyleri ve Akran Baskısı Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova, Yüksek Lisans Tezi*, 2007.
- Yılmaz DV, Zeyneloğlu S, Kocaöz S, Kısa S, Taşkın L, Eroğlu K. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2009;6(1):778-779.

- Zembat R, Keleş S. Erken çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Değişmezliği Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2012;9(1):336-359.
- Zeyneloğlu S. Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Doktora tezi, 2008;57-58.
- Zeyneloğlu S. Terzioğlu F. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Psikometrik Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2011;40:409-420.

EKLER

Ek-1 Tanıtım Formu

Sayın katılımcılar; Bu anket çalışması, üniversitesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacı ile yapılmaktadır. Yapılacak olan araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında üniversite öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran zorbalığı yaşama durumları ile ilgili danışmanlık sağlanması amaçlanmaktadır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz...

Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları ile Akran Baskısı Yaşama Durumları Arasındaki İlişki

- 1. Yaşınız:**
- 2. Cinsiyetiniz:** 1. Kadın 2. Erkek
- 3. Bölümünüz:**
- 4. Sınıfınız :** 1. Üniversite 1 2. Üniversite 2 3. Üniversite 3 4. Üniversite 4
- 5. Boyunuz:**
- 6. Kilonuz:**
- 7. En uzun süre yaşadığınız yer:** 1. İl 2. İlçe 3. Köy
- 8. Aile Tipi:** 1. Geniş Aile 2. Çekirdek Aile
- 9. Ailenizin gelir durumu:**
 1. Gelir giderden az 2. Gelir gidere denk 3. Gelir giderden fazla
- 10. Anne çalışma durumu:** 1. Çalışıyor 2. Çalışmıyor
- 11. Baba çalışma durumu:** 1. Çalışıyor 2. Çalışmıyor
- 12. Annenizin eğitim durumu :**
 1. Eğitim Almamış 2. İlkokul Mezunu 3. Ortaokul Mezunu
 4. Lise Mezunu 5. Üniversite Mezunu ve üzeri
- 13. Babanızın eğitim durumu :**
 1. Eğitim Almamış 2. İlkokul Mezunu 3. Ortaokul Mezunu
 4. Lise Mezunu 5. Üniversite Mezunu ve üzeri

Ek-1 Tanıtım Formu (devamı)

14. **Kardeş sahibi olma durumu:** 1. Var 2. Yok
15. **Sigara Kullanma durumu:** 1. Kullanıyorum 2. Kullanmıyorum
16. **Alkol Kullanma durumu:** 1. Kullanıyorum 2. Kullanmıyorum
17. **Arkadaş edinmede zorlanma durumu:** 1. Zorlanıyorum 2. Zorlanmıyorum
18. **Arkadaşlar ile anlaşabilme durumu:**
1. Çok iyi anlaşıyorum 2. İyi anlaşıyorum 3. Anlaşıyorum 4. Anlaşamıyorum
19. **Arkadaş sayınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?:** 1. Çok fazla 2. Normal 3. Yok veya az
20. **Akran baskısına maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?**
1. Maruz Kalıyorum 2. Maruz Kalmıyorum
21. **Arkadaşlarınıza/Akranlarınıza baskı uyguladığınızı düşünüyor musunuz?**
1. Uyguluyorum 2. Uygulamıyorum
22. **Arkadaşlarınıza/Akranlarınıza sözel şiddet uyguluyor musunuz?**
1. Uyguluyorum 2. Uygulamıyorum
23. **Arkadaşlarınız/Akranlarınız tarafından sözel şiddette maruz kalıyormusunuz?**
1. Maruz Kalıyorum 2. Maruz Kalmıyorum
24. **Arkadaşlarınıza/Akranlarınıza fiziksel şiddet uyguluyor musunuz?**
1. Uyguluyorum 2. Uygulamıyorum
25. **Arkadaşlarınız/Akranlarınız tarafından fiziksel şiddette maruz kalıyormusunuz?**
1. Maruz Kalıyorum 2. Maruz Kalmıyorum
26. **Arkadaşlarınıza/Akranlarınıza duygusal/psikolojik şiddet uyguluyor musunuz?**
1. Uyguluyorum 2. Uygulamıyorum
27. **Arkadaşlarınız/Akranlarınız tarafından duygusal/psikolojik şiddette maruz kalıyormusunuz?** 1. Maruz Kalıyorum 2. Maruz Kalmıyorum

Ek-2 Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği

Bu ölçekteki cümleler, siz üniversite öğrencilerinin **toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarınızı** belirlemek için hazırlanmıştır. Sonuçlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu cümlelerden hiçbirinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz sonra, cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse.....“**Kesinlikle Katılmıyorum**”

uygun değilse.....“**Katılmıyorum**”

karar veremiyor iseniz.....“**Kararsızım**”

uygunsa“**Katılıyorum**”

tamamen uygunsa..... “**Tamamen Katılıyorum**”

Cümlelerin karşısındaki yerlere çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.**

Katılımınız için teşekkür ederim.

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					

Ek-2 Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (devamı)

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir .					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					

Ek-2 Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (devamı)

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

Ek-3 Akran Baskısı Ölçeği

Bu ölçeğin amacı, sizlerin baskı altında hissettiğiniz durumları ve bu baskılar sonucunda katıldığınız etkinlikleri ortaya çıkartmaktır. Bu nedenle her bir maddeyi dikkatlice okuyup, samimi bir şekilde cevap vermeniz değerlendirme açısından önemlidir. Sizin veya arkadaşlarınızın davranışlarının sıklık derecesini belirleyen cevap şıkkının altındaki boşluğu işaretleyiniz. Bu bir sınav değildir. Doğru ve yanlış cevap yoktur.

Cümlelerin karşısındaki yerlere çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.**

Katılımınız için teşekkür ederim.

Akran Baskısı İfadeleri	Hiçbir Zaman	Ara Sıra	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
1. Arkadaşlarım taşıdığı için ben de bıçak, kama vb aletler taşırım.					
2. Arkadaşlarım okuldan kaçmam için baskı yaparlar.					
3. Arkadaşlarım içki içtiği zaman ben de içerim.					
4. Benim yaşındaki kişilerin cinsel deneyimleri olduğu için ben de denerim.					
5. Arkadaşlarım sigara içmem için baskı yaparlar.					
6. Arkadaşlarım sınavlarda kopya çektiği için ben de kopya çekerim.					
7. Arkadaşlarım karşı cinsten arkadaş edinmem için ısrar ederler.					
8. Arkadaşlarım korkak olduğumu düşünmesinler diye istediklerini yaparım.					
9. Arkadaşlarım ailemin izin vermediği yerlere gitmem için ısrar ederler.					
10. Arkadaşlarım sigara ikram ettiklerinde kendimi sigara içmek zorunda hissederim.					
11. Arkadaş grubumun dışında kalmamak için istemediğim şeyleri de yaparım.					
12. Arkadaşlarım birlikte olduğumuz toplantılarda içki içmem için baskı yaparlar.					
13. Arkadaşlarımın büyüdüğümü görmeleri için istediklerini yaparım.					
14. Arkadaşlarım korkmadığımı görsün diye kavgalara karışırım.					
15. Arkadaşlarım kumar (at yarışı, spor loto, okey v.b.) oynamam için ısrar ederler.					
16. Arkadaşlarım sevmediğim yiyecekleri yemem için ısrar ederler.					
17. Arkadaşlarım beni daha sonra rahatsız etmemesi için gönüllü olmasam da istediklerini yaparım.					

Ek-3 Akran Baskısı Ölçeği (devamı)

Akran Baskısı İfadeleri	Hiçbir Zaman	Ara Sıra	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
18. Arkadaşlarım internet kafe veya atari salonlarına gitmem için ısrar ederler.					
19. Arkadaşlarımın üzüleceğini düşündüğüm için istediklerini yaparım.					
20. İstemediğim şeyleri bile arkadaşlarımın saygısını kaybetmemek için yaparım.					
21. Arkadaşlarım cinsel deneyim yaşamam için baskı yaparlar.					
22. Arkadaşlarım ile birlikte olmak için eve geç giderim.					
23. Arkadaşlarım ilgilenmediği için ben de derslerle ilgilenmem.					
24. Arkadaşlarım istemediğim birçok şeyi yapmam için baskı yaparlar.					
25. Arkadaşlarım ile eğlenmeye daha fazla zaman ayırdığım için ders çalışmaya daha az zaman kalıyor.					
26. Arkadaşlarım kavga çıkarınca zorunlu olarak ben de karışırım.					
27. Arkadaşlarım küfürlü ve argo konuştuğu için ben de onlar gibi konuşurum.					
28. Arkadaşlarım küfür etmemi onaylar.					
29. Kavga edince arkadaşlarım beni ciddiye alırlar.					
30. Arkadaşlarım istediği için zamanımın çoğunu arkadaşlarım ile birlikte internet kafede veya atari salonlarında geçiririm.					
31. Arkadaşlarım ailemden izinsiz araba almam ve onlarla gezmem için baskı yaparlar.					
32. Arkadaşlarım girdiği için ben de internette porno sitelerine gizlice girerim.					
33. Arkadaşlarım siyasi amaçlı mitinglere katılmam için baskı yaparlar.					
34. Arkadaşlarım anne- babalarına karşı çıktığı için ben de karşı çıkarım.					

Ek-4 Etik Kurul Raporu

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

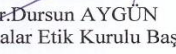
Sayı: B.30.2.ODM.0.20.08/2121-110 -506

14.10.2016

Sayın Doç.Dr.İlknur AYDIN AVCI

Etik Kurulumuza sunmuş olduğunuz **Sağlık Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları ile Akran Baskısı Yaşama Durumları Arasındaki İlişki** başlıklı OMÜ KAEK 2015/ 445 Karar nolu Anket çalışması nitelikli araştırma projeniz amaç, gereke, yaklaşım ve yöntemle ilgili açıklamaları, Klinik Araştırmalar Etik Kurulu yönergese göre 10.12.2015 tarihli Etik Kurulumuzda incelenmiş etik açıdan uygun bulunmuştur. Ancak araştırmanın yapılacağı yerlerdeki ilgili kurumlardan izin yazısı alınmadığından ilgili kurumlardan izin yazısı alınıp, tarafımıza bildirilmesinden sonra *başlanmasına* oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize arz/rica ederim.

Prof.Dr.Dursun AYGÜN
Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanı

Ek-5 Kurum İzni

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 28050591-044-E.24569
Konu : Anket Çalışması (Alaattin ALTIN)

04/11/2016

SAYIN ALAATTIN ALTIN

İlgi : Alaattin Altın 02/11/2016 tarihli ve 69586003096- sayılı yazısı.

02.11.2016 tarihli dilekçenize istinaden, Yüksek Lisans tez çalışmanız olan "Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları ile Akran Baskısı Yaşama Durumları Arasındaki İlişki" konulu anketinizi Fakültemiz öğrencilerine yapmanız uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Nermin KILIÇ
Dekan V.

Adres: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı Fırat DEMİR
Telefon: 0362 457 60 20 Faks: 0362 457 69 26 firat.demir@omu.edu.tr Tel :
Elektronik Ağ: <http://www.omu.edu.tr/> Kep Adresi: omu@hs01.kep.tr 362 445 01 18-7201
5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi <https://ebysorgu.omu.edu.tr> adresinden 03T9-VSVV-8UU8 kodu ile yapılabilir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Alaattin ALTIN

Doğum Yeri: Berlin/Almanya

Doğum Tarihi: 28.08.1991

Medeni Hali: Evli

Bildiği Yabancı Diller: Almanca, İngilizce

Eğitim Durumu:

Canik İMKB Anadolu Lisesi, 2005-2009,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, 2009-2013.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Evde Bakım Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans, 2013-2016.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Doktora, 2016-

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Evde Bakım Hemşireliği Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi, 2013-

E-posta: altin.alaattin@gmail.com / alaattin.altin@omu.edu.tr

